

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN
TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKKEEN JULKAISUJA

ISBN 978-951-53-3645-3

OIKEUDENKÄYNTI PAKKOKEINOASIOISSA

Käsittelijän opas

OIKEUDENKÄYNTI PAKKO- KEINO- ASIOISSA

Käsittelijän opas

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKE
Laatutyöryhmän II/2015 raportti pakkokeinoasioiden työprosessien yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi

OIKEUDENKÄYNTI
PAKKOKEINO-
ASIOISSA

Käsittelijän opas

OIKEUDENKÄYNTI PAKKOKEINO- ASIOISSA

Käsittelijän opas

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke

Toimituskunta:
Heikki Juntunen, Anne Kurtti ja Minna Leikas

Toimittaja:
Minna Leikas

Taiton suunnittelu ja toteutus:
Mainostoimisto Greystone Oy

Etukannen kuva: 123RF
Takakannen kuva: Juho Alatalo / Greystone Oy

ISBN 978-951-53-3645-3 (nid.)
ISBN 978-951-53-3646-0 (pdf)

Meedia Zone Oü 2016

ROVANIEMEN HOVIOIKEUSPIIRIN TUOMIOISTUINTEN LAATUHANKE
Laatutyöryhmän II/2015 raportti pakkokeinoasioiden työprosessien yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi

SISÄLTÖ

Lukijalle	8
A. VANGITSEMIS- JA MATKUSTUSKIELTOASIAT (PKL 2, 3 ja 5 luvut)	12
1. Yleistä	12
a) Toimivaltainen tuomioistuin ja käsiteltäväksi ottaminen	12
b) Vangitsemisen edellytykset	13
c) Vangitsemisasiassa esitettävä selvitys	16
d) Vangitseminen odotettavissa olevan lisäselvityksen perusteella (syytä epäillä)	16
e) Vangitsemisharkinta: suhteellisuusperiaate ja kohtuuttomuus	17
f) Yhteydenpidon rajoittaminen (PKL 4 luku)	19
g) Syytteen nostamisen määräpäivä	21
h) Vangitsemismääräys ja passitus	21
i) Vangitsemisasiian uudelleen käsittely	22
j) Matkustuskielto	22
k) Vangittavaksi vaaditun taikka vangitun vapauttaminen	24
l) Muutoksenhaku vangitsemisasiassa	24
m) Tutkinta-aresti ja tehostettu matkustuskielto?	24
2. Vangitsemisasiian ensikäsittely	25
2.1. Asian vireilletulo ja valmistelu	25
a) Poliisin (tai muun vaatimuksen esittäjän) toimenpiteet	25
b) Käräjäsihteerin toimenpiteet	27
c) Käräjätuomarin toimenpiteet	28
d) Palkkion maksatuskäytäntö	28
e) Tuomitun vangitseminen/vangittuna pitäminen	29
f) Ilmoitukset toiselle tuomioistuimelle ja vankilalle	29

2.2. Ratkaisuvaihe	30
a) Yleinen istunnon kulku	30
b) Vangitsemisen edellytyksistä esitettävä selvitys ja mahdollinen todistelu	33
c) Vangitsemisharkinta: suhteellisuusperiaate ja kohtuuttomuus, matkustuskieltoharkinta	34
d) Ratkaisun julistaminen	35
e) Ratkaisun rakenne ja perustelutekniikka	35
f) Yhteydenpidon rajoittaminen (PKL 4 luku)	36
g) Syytteen nostamisen määräaika ja määräajan pidentäminen	37
h) Vangitsemismääräys ja passituskäytäntö	39
3. Vangitsemisasiian uudelleen käsittely	40
a) Menettelytavat	40
b) Lisäselvitykseen liittyvän vangitsemisen (syytä epäillä) uudelleen käsittely	42
c) Ratkaisun rakenne ja sisältö	42
4. Matkustuskielto	43
a) Matkustuskiellon käyttöala ja määrääminen	43
b) Syytteen nostamisen määräajan pidentäminen/ matkustuskiellon kumoaminen	44
c) Muuta huomioitavaa matkustuskiellosta	46
5. Vangittavaksi vaaditun taikka vangitun vapauttaminen	48

B. VAKUUSTAKAVARIKKO JA TAKAVARIKKO	49
1. Vakuustakavarikko (PKL 6 luku)	49
a) Edellytykset ja käsittely	49
b) Syytteen nostamisen määräaika ja sen pidentäminen	50
c) Vakuustakavarikon uudelleen käsittely	51
d) Muuta huomioitavaa vakuustakavarikosta	51
2. Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen (PKL 7 luku)	52
a) Edellytykset ja käsittely	52
b) Ilmoitusvelvollisuuden siirtäminen	53
c) Syytteen nostamisen määräaika	54
d) Takavarikkoasian uudelleen käsittely	55
e) Muuta huomioitavaa takavarikosta	56
C. KOTIETSINTÄ (PKL 8 luku)	57
1. Yleinen kotietsintä	57
a) Edellytykset	57
b) Menettely	58
c) Kotietsinnän saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi	59
2. Erityinen kotietsintä	60
a) Edellytykset	60
b) Menettely	61

D. SALAISET PAKKOKKEINOT (PKL 10 luku)	62
a) Edellytykset	62
b) Toimenpiteet kansliassa	63
c) Käsittely	63
d) Telepakkokeinot	65
e) Muut salaiset pakkokeinot	67
f) Ilmoitusvelvollisuus pakkokeinon käytöstä jälkikäteen	68
E. ULKOMAALAISEN SÄILÖÖNOTTOASIAT	69
a) Edellytykset	69
b) Käsittely	71
c) Ratkaisu	73
d) Muuta huomioitavaa	75
F. AIPA-TULEVAISUUS	75
G. TYÖRYHMÄN SUOSITUKSET	76

LUKIJALLE

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke aloitettiin vuonna 1999. Laatuhanke on parantanut ja kehittänyt tuomioistuinten työtä niin, että oikeudenkäynti täyttää oikeudenmukaisuuden kriteerit, ratkaisut ovat perusteltuja ja oikeudenmukaisia sekä tuomioistuinten palvelut ovat kustannustensa puolesta ihmisten saavutettavissa.

Keskeinen osa laatuhanke on laatutyöryhmätyöskentely, jossa hovioikeuspiirin tuomarit sekä sidosryhmien edustajat työskentelevät lainkäytön laadun kehittämisteemoja. Vuodesta 2010 lähtien työryhmätyöskentelyssä on keskitytty tuomioistuimen eri asiaryhmien työprosessien yhtenäistämiseen ja kehittämiseen. Työryhmät laativat raportit, jotka esitellään ja hyväksytään vuosittain pidettävillä laatu-päivillä.

Ensimmäisenä käytiin läpi oikeudenkäynti rikosasioissa. Aiheesta työstetty laaturaportti ”Oikeudenkäynti rikosasioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2013.

Seuraavaksi tarkasteltavana oli oikeudenkäynti riita-asioissa. Laaturaportti ”Oikeudenkäynti riita-asioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2015.

Tämän jälkeen käsiteltiin työprosessien yhtenäistäminen ja kehittäminen lapsiasioissa. Laaturaportti ”Oikeudenkäynti lapsiasioissa – Käsittelijän opas” on julkaistu vuonna 2016.

Vuonna 2015 laatuhankeessa oli kaksi laatutyöryhmää, joiden aiheina olivat työprosessien yhtenäistäminen ja kehittäminen velkajärjestely- ja pakkokeinoasioissa.

Pakkokeinoasioiden laatutyöryhmän tehtävänä oli käydä läpi pakkokeinoasioihin liittyviä työprosessivaiheita sekä kirjata niihin liittyviä suosituksia ja hyviä käytänteitä raportiksi. Laatutyöryhmän raportti esiteltiin ja hyväksyttiin Rovaniemen hovioikeuspiirin lainkäytön laatu-päivillä 26.11.2015.

Kiitoksia laatutyöryhmän puheenjohtajalle kärjätuomari, laatusihteeriksi Heikki Juntuselle ja kärjätuomari, laatusihteeriksi Anne Kurtille sekä kaikille muille työryhmän jäsenille laadukkaasta työstä lainkäytön laadun edistämiseksi.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke on julkaissut ja voi tilata Oulun kärjäoikeudesta (oulu.ko@oikeus.fi). Laatuhanke on työstetty myös Rovaniemen hovioikeuden Internet-sivuilta www.oikeus.fi/hovioikeudet/rovaniemenhovioikeus/fi otsikon Laatuhankeet – Quality Project alta.

Minna Leikas
kärjätuomari, laatukoordinaattori

PAKKOKEINOASIOIDEN TYÖPROSESSIN YHTENÄISTÄMINEN JA KEHITTÄMINEN

Laatutyöryhmän II/2015 raportti

Työryhmän jäsenet

Käräjätuomari Heikki Juntunen, Oulun käräjäoikeus (puheenjohtaja)
 Käräjätuomari Anne Kurtti, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Reetta Löija, Lapin käräjäoikeus
 Laamanni Antti Savela, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Anne Moilanen, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Juhani Paiho, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Jukka Jama, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Kimmo Saarela, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Kaisa Teivaanmäki, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjätuomari Janne Anttila, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Tuula Hiukka-Poikela, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Esko Hohti, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Janne Mononen, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Vilho Niiranen, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Hannele Pyy-Ahonen, Lapin käräjäoikeus
 Käräjätuomari Kauko Kempainen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Anneli Jaakola, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Sakri Taskila, Oulun käräjäoikeus
 Käräjätuomari Jaakko Raittila, Ylivieska-Raahen käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Aili Kyllönen, Kainuun käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Riitta Alapartanen, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Virpi Kristo, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Hannele Lindqvist, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Anne Mäkimartti, Kemi-Tornion käräjäoikeus

Hallintosihteeri Satu Salmela, Kemi-Tornion käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Ulla Kaltiokumpu, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Tarja Kumpu, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Mika Vaarala, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Antti Yritys, Lapin käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Paivi Hämäläinen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Irmeli Meriläinen, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Eeva-Liisa Virta, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Kirsti Ylikoski, Oulun käräjäoikeus
 Käräjäsihteeri Maija Sipilä, Ylivieska-Raahen käräjäoikeus
 Hovioikeudenneuvos Petri Nykänen, Rovaniemen hovioikeus
 Hovioikeudenneuvos Liisa Rintala, Rovaniemen hovioikeus
 Määräaikainen asessori, viskaali Timo Lahdenperä, Rovaniemen hovioikeus
 Viskaali Juha Kärkölä, Rovaniemen hovioikeus
 Kihlakunnansyyttäjä Maija Mononen, Lapin syyttäjänvirasto
 Rikoskomisario Jukka Nurmenniemi, Oulun poliisilaitos
 Kihlakunnansyyttäjä Jari Peltonen, Oulun syyttäjänvirasto
 Asianajaja Antti Kantola, Asianajotoimisto Henriksson & Heikkilä Oy
 Asianajaja Kalle Pyrhönen, Asianajotoimisto Kalle Pyrhönen Oy
 Asianajosihteeri Minna Pyrhönen, Asianajotoimisto Kalle Pyrhönen Oy
 Oikeustieteen maisteri Mikko Ravaska, Lakiasiaintoimisto Mikko Ravaska Oy
 Varatuomari Matti Torvinen, Lakiasiaintoimisto Lex Lappia

RAPORTIN MUODOSTUMINEN

Työryhmä on kokoontunut ensin käräjäoikeuksittain ja laatinut nykykäytänteitä kuvaavat käräjäoikeuskohtaiset raportit. Käräjäoikeuskohtaiset raportit on yhdistetty ja raporttiluonnos on käyty läpi koko työryhmän yhteiskokouksessa. Tällöin on keskitytty erityisesti käräjäoikeuskohtaisiin eroihin. Lopuksi raporttiluonnos on esitelty ja siitä on keskusteltu hovioikeuspiirin laatupäivillä. Laatupäivien keskustelujen perusteella raportti on viimeistely. Huomioon on otettu aikaisempi laaturaportti ”Menettely ja näyttö vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa” (Laatutyöryhmä 1/2006, julkaistu teoksessa Laatuhankeiden työryhmäraportteja VIII, 2007) sekä lainmuutokset 29.2.2016 mennessä. Pääpaino on nytkin vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa.

Raportin on koostanut ja kirjoittanut laatutyöryhmän puheenjohtaja Heikki Juntunen. Myös laatuhankeiden laatusihteerin, käräjätuomari Anne Kurtin panos on ollut merkittävä tekstien laadinnassa ja asiatarastuksessa.

Näin käsissäsi on hovioikeuspiirin pakkokeinoasioiden työprosesseja kuvaava raportti, joka osin jäänee historialliseksi katsaukseksi ”muinaisista” työvaiheista, mutta muodostunee toimivaksi työvälineeksi myös tulevilla AIPA-aikakaudella.

A. VANGITSEMIS- JA MATKUSTUSKIELTOASIA

1. YLEISTÄ

a) Toimivaltainen tuomioistuin ja käsiteltäväksi ottaminen

- vangitsemisvaatimuksen käsittelypaikaksi on useita vaihtoehtoja:
  1. syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin
  2. muu tuomioistuin, jossa käsittely käy sopivasti päinsä (säilytämispaikan tuomioistuin)
  3. päivystystilanteissa se käräjäoikeus, jossa on hovioikeuspiirin päivystysvuoro, tai toisen päivystysalueen käräjäoikeus, jos päi-

vystysalueen käräjäoikeuden päivystävä tuomari ei ole tavoitettavissa tai hän on muuten estynyt

- jos vangittavaksi vaadittu on pidätettynä, häntä on kuultava henkilökohtaisesti oikeuteen tuotuna
    - videoyhteys kuitenkin riittää, jos tuomioistuimilla on sitä soveliaana (esimerkiksi hovioikeuspiirin päivystäjän käsiteltävissä asioissa)
  - jos vangittavaksi vaadittu ei ole pidätettynä, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, ellei hän ole ulkomailla, tietymättömissä tai välttele oikeudenkäyntiä
  - poissaolevana vangitun kiinniottamisesta on ilmoitettava tuomioistuimelle viipymättä ja asia on käsiteltävä uudelleen neljän vuorokauden kuluessa kiinniotosta (ulkomailta Suomeen luovutettujen osalta maahantulosta), käsittely kuten pidätetyn ensikäsittelyssä
  - alle 18-vuotiaan huoltajalle, edunvalvojalle tai muulle lailliselle edustajalle sekä lastensuojeluviranomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi (= käsittelyilmoitus)
  - istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään (esimerkiksi sairaalassa, jossa vangittavaksi vaadittu on hoidettavana)
  - vaatimus on esitettävä kolmantena päivänä kiinniottamisesta ennen kello kahtatoista
  - käsittely aloitettava viimeistään neljän vuorokauden kuluessa kiinniottamisesta (kellonajalla on merkitystä)
  - ratkaisu on julistettava käsittelyn päätyttyä
  - läsnä olevaa vangittaessa ainakin vankipassi on laadittava ja annettava heti
- b) Vangitsemisen edellytykset
- vangitsemisen edellytykset ovat pakkokeinolain 2 luvun 11 §:ssä ja 5 §:n 1 momentissa
    - yleiset ja erityiset edellytykset
    - vangitseminen todennäköisin syin taikka syytä epäillä -perusteella

- yleisenä edellytyksenä yleensä todennäköiset syyt epäillä vangitsemisen perusteena olevasta rikoksesta
  - vangitsemisen edellyttämiä todennäköisiä syitä on käsitelty myös Rovaniemen hovioikeuspiirin lauluhankkeen raportissa 1/2006 (laaturaporttikirja VIII) Menettely ja näyttö vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa
- todennäköiset syyt vangitsemisasiassa eivät ole sama asia kuin todennäköiset syyt syytteen nostamiseksi
  - vasta syyteharkinnassa ratkaistaan, onko epäillyn syyllisyyden tueksi todennäköisiä syitä
  - vangitsemisvaiheessa ratkaistaan, onko todennäköisiä syitä epäillä vangittavaksi vaadittua vangitsemisen perusteeksi esitetystä rikoksesta
- todennäköiset syyt = varsin todennäköistä, että on tehty rikos eli ainakin teon ulkoinen tapahtumainkulku suurella todennäköisyydellä toteuttaa rangaistavan teon tunnusmerkistön ja on olemassa tosiseikkoja tai tietoja, joiden perusteella voi vakuuttua siitä, että asianomainen henkilö on saattanut tehdä rikoksen
- ns. ylitörkeissä rikoksissa, joissa ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin 2 vuotta vankeutta, erityisiä edellytyksiä ei vaadita
- jos lievin rangaistus alle 2 vuotta, mutta ankarin rangaistus vähintään vuosi vankeutta, vaaditaan lisäksi erityiset edellytykset (yksikin riittää):
  1. karttamisvaara: aikaisempi käytös, muun muassa poissaolo oikeudesta, etsintäkuulutukset ja sovittuihin tapaamisiin saapumatta jääminen ilman syytä voivat antaa aiheen epäillä karttamisvaaran olevan käsillä
    - harkinnassa painavat myös rikoksen vakavuus ja siitä todennäköisesti seuraavan rangaistuksen laji (pakoilemisintressi)
  2. vaikeuttamisvaara (sotkemisvaara): syytä epäillä, että pyrkii esimerkiksi vaikuttamaan muiden kertomaan, hävittämään todisteita
    - vähenee tavanomaisesti tutkinnan edetessä, kuitenkin törkeässä rikollisuudessa voi jatkua pääkäsittelyn loppuun saakka, jos vaarana on kertomuksista sopiminen tai painostus kertomusten muuttamiseen tai

3. jatkamisvaara: harkinnassa painavat tekojen samankaltaisuus ja tekojen välillä kulunut aika

- jos lyhyenä aikana paljon uusia rikosepäilyjä, vaikka vähäisiäkin, jatkamisvaara on yleensä käsillä

- pakkokeinon käyttöön ei vaikuta se, että rangaistus mitattaisiin rikoslain 6 luvun 8 §:ää soveltaen lievennetyltä rangaistusasteikolta (kuten yritys, avunanto, nuori)
  - esimerkiksi törkeän ryöstön yritys käsitellään vangitsemisen edellytyksiä arvioitaessa siten, että rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin 2 vuotta vankeutta
  - > kyseessä on ns. ylitörkeä rikos ja erityisiä edellytyksiä ei vaadita
- epäillyn rikoksen rangaistusasteikkoon katsomatta, jopa sakkorikoksesta (kuten näpistys), saadaan vangita kahdessa tapauksessa:
  - jos rikoksesta todennäköisin syin epäilty on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitetaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon
  - jos rikoksesta todennäköisin syin epäillyllä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa
- sakkorikoksesta vangitseminen on käytännössä hyvin harvinaista (suhteellisuusperiaate)
- jos ei ole todennäköisiä syitä epäillä vangitsemisen perusteena olevista rikoksista, mutta epäilyn tueksi on viikon kuluessa odotettavissa lisäselvitystä, voidaan vangita alemmalla syytä epäillä -perusteella
  - syytä epäillä = yksi tai useampi seikka viittaa siihen, että henkilö on syyllistynyt tutkittavana olevaan rikokseen, vaikka epäilyä ei vielä voitaisikaan pitää todennäköisenä
  - rikoksesta on syytä epäillä, kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen

c) Vangitsemisasiassa esitettävä selvitys

- selvitys voi lain mukaan perustua pelkästään kirjalliseen aineistoon ja lähes poikkeuksetta perustuukin
- pakkokeinoissa ei puhuta todistelusta, vaan esitettävästä selvityksestä (PKL 3 luku 8 §: tutkittavana olevasta rikoksesta ei saa esittää muuta kuin vangitsemisen edellytyksiin liittyvää selvitystä, ellei tuomioistuim katso siihen olevan erityistä syytä)
- pohjana kirjallinen vangitsemisvaatimus ja siinä mahdollisesti viitattu aineisto, jonka vangitsemisvaatimuksen tekijä varautuu istunnossa esittämään (esimerkiksi lääkärinlausunto, kuulustelupöytäkirja, valvontakameran kuva)
  - usein selvitykseksi riittää pelkkä tutkinnanjohtajan selostus vaatimuksen perusteista ja esimerkiksi todistajan kertomasta, taltioidusta kengänjäljestä
  - mikäli esimerkiksi todistajan kertoma riitautetaan, vaatimuksen tekijä esittää kuulustelupöytäkirjan tältä osin
- jos on kyse tuoreesta rikoksesta, kaikkea tarvittavaa selvitystä ei välttämättä ole ehditty vangitsemismääräaikaisten puitteissa saada taikka taltioida esitettävään muotoon
  - esimerkiksi KRP:n lausunto verenalkoholipitoisuudesta tai huumausainepitoisuuksista, pankkitiedustelun tulokset, valvontakameran kuvat
  - usein muun muassa edellä kerrotusta syystä ja esitettävästä muusta selvityksestä riippuen voidaan päätyä vangitsemiseen ns. lisäselvityksiperusteella

d) Vangitseminen odotettavissa olevan lisäselvityksen perusteella (syytä epäillä)

- kun henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, hänet saadaan vangita, vaikka epäilyyn ei ole todennäköisiä syitä, jos vangitsemiseen muuten on pakkokeinolain 5 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset ja vangitseminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää (PKL 2 luku 11 § 2)

- lisäselvitykseen perustuvassa syytä epäillä -vangitsemisessa tuomioistuimen on otettava vangitsemisasiassa lisäselvityksen valmistumisen jälkeen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua vangitsemispäätöksestä
- viikon määräaikaan ei sovelleta säädettyjen määräaikaisten laskeamisesta annetun lain (määräaikalaki) 5 §:ää, joten määräaika voi täytyä vaikkapa sunnuntaina
- oikeusministeriön asetus vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa, ns. päivystysasetus, ei sovellu lisäselvitysvangitsemisen uudelleen käsittelyyn
  - käräjäoikeuden on itse käsiteltävä asia uudelleen ennen määräajan täyttymistä virka-aikana tai sen ulkopuolella (istunto voidaan pitää myös muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään)
- jos lisäselvitysvangitsemisen uudelleen käsittelyssä rikosepäilylle ei katsota olevan todennäköisiä syitä, vangittu on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi

e) Vangitsemisharkinta: suhteellisuusperiaate ja kohtuuttomuus

- alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäiltyä ei saa pidättää, vangita eikä määrätä matkustuskieltoon (vaikka olisi tutkintahetkellä jo yli 15-vuotias)
- suhteellisuusperiaate edellyttää, että pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana rikoksen törkeys, sen selvittämisen tarkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muulle pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuden loukkaus tai muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen
- vähimmän haitan periaate: kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä
  - lievimmän mahdollisen pakkokeinon käyttö
- kohtuuttoman vangitsemisen kielto: ketään ei saa vangita tai pitää uudelleen vangittuna, jos se olisi kohtuutonta asian laadun, epäillyn tai tuomitun iän tai muiden henkilökohtaisten olosuhteiden vuoksi

- harkittava kaikenikäisten epäiltyjen kohdalla erikseen
- alaikäiset vangitut:
  - > on voitu määrätä matkustuskielto nuorisokotiin tai muuhun laitokseen, jossa henkilö on ympärivuorokautisen valvonnan alaisena
  - > jos kysymys ei ole henkirikoksesta, alaikäinen on saatettu muutoinkin päästää matkustuskieltoon ennen pääkäsittelyä (esimerkiksi törkeä ryöstö ja epäily on ollut jo vangittuna välttämättömän tutkinnan edellyttämät 2–4 viikkoa)
- hovioikeuden kanteluista antamien ratkaisujen mukaan
  - ns. ylitörkeistä rikoksista (rangaistus vähintään 2 vuotta vankeutta) vangittaessa merkittäväkään taloudellinen vahinko työnantajalle työntekijän vangitsemisen johdosta ei ole peruste matkustuskiellolle
  - mitä vakavampi rikosepäily, sitä vähäisempi merkitys vangitsemisharkinnassa on henkilökohtaisilla olosuhteilla, esimerkiksi työpaikan menetys törkeässä huumausainerikoksessa ei tee vangitsemisesta kohtuutonta
- punnintaa kohtuuttomuus – suhteettomuus: mitä vakavampi rikos, sitä painavampia syitä vaaditaan vangitsemisen kohtuuttomuuden ja matkustuskiellon tueksi
  - esimerkiksi tyttöystävän/puolison viimeisillään raskaana olo, lähiomaisen hautajaiset, vakava sairastuminen, lasten ja lemmikkien hoidon järjestäminen taikka asumisen järjestäminen (tähän voi käyttää asiamiestä), perheen elatus ja lapsista huolenpito vaarantuu vangitsemisen vuoksi
  - tutkintavangillakin on oikeus anoa lupaa perhetapahtumia varten ja tutkintavangin sairaudenhoito on turvattu, esimerkiksi vankilassa on lääkäripäivystys

f) Yhteydenpidon rajoittaminen

- kiinnioton ja pidättämisen aikana rajoituksesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, vangitsemisen aikana vangitsemisestä päättävä tuomioistuim (PKL 4 luku)
- pidättämisen oikeutettu virkamies voi kuitenkin oma-aloitteisesti poistaa tai lieventää rajoituksia
- esitutkinnan ollessa kesken rajoittaminen edellyttää ”syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen”
- syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin ollessa kesken rajoittamiskynnys on korkeampi ”jos on *perusteltua syytä* epäillä, että yhteydenpito *vakavasti* vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen”
- tutkintavankeuden tarkoitus on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen (tutkintavankeuslaki 1 luku 3 §)
  - vaara esitutkinnalle on esimerkiksi todisteiden hävittäminen tai todistajaan vaikuttaminen
- ”lähiomaisen tai muun läheisen ja edustuston kanssa yhteydenpitoa voidaan rajoittaa ainoastaan rikoksen selvittämiseen liittyvistä erityisen painavista syistä”
  - tarkoitettu lähinnä tilanteisiin, joissa lähiomaiset ovat epäiltyjä samassa rikosasiassa, mutta kaikkia ei ole vangittu
  - mahdollisuus rajoittaa yhteydenpitoa lähiomaisiin on käytännössä nähty välttämättömänä erityisesti huumausainerikoksissa ja laajoissa talousrikoksissa
    - > esimerkiksi laajasta talousrikoksesta vangittu pyrki läheistensä avulla hävittämään kirjanpitoaineistoa
  - rajoituksen tulisi olla mahdollisimman lyhykestoinen
  - lähiomaisia ovat aviopuoliso, lapset, vanhemmat ja sisarukset
  - muita läheisiä ovat esimerkiksi avopuoliso tai henkilö, jonka kanssa vangittu asui pysyvästi ennen vankilaan tai säilytyspaikkaan joutumista

- ”yhteydenpitoa lähiomaiseen saa rajoittaa vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen toteuttamiseksi”
  - pyrkimys, ettei yhteydenpitoa lähiomaiseen täydellisesti rajoiteta
  - vähimmän haitan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen soveltaminen: jokin yhteydenpitotapa voidaan sulkea pois tai sen käyttöä rajoittaa taikka valvoa lain mahdollistamalla tavalla
  - käytännössä voidaan esimerkiksi sallia vain tapaamiset ja nekin valvottuina

Rajoitusten voimassaolo

- voimassa tutkintavankeuden päättymiseen saakka, ellei aikaisemmin kumota
- yhteydenpitoa ei saa rajoittaa enempää eikä pitempään kuin on välttämätöntä
  - rajoitusten tarpeellisuus tutkittava vangitsemisen uudelleen käsittelyn yhteydessä
  - mahdollisuus saattaa myös erikseen tuomioistuimen tutkittavaksi
- poliisin määräämä väliaikainen yhteydenpidon rajoitus lakkaa, mikäli vaatimusta rajoituksen voimassa pitämisestä ei ole tehty tuomioistuimelle kolmen päivän määräajassa
- jos tuomioistuin lykkää vangitsemisasian käsittelyä, sen tulee päättää mahdollisten väliaikaisten rajoitusten voimassa pitämisestä

Rajoitusten sisältö

- voi sisältää rajoituksia kirjeenvaihtoon, puhelimen käyttöön, tapaamisiin tai muihin yhteyksiin säilytystilan tai vankilan ulkopuolelle taikka yhdessäoloon tietyn tutkintavangin kanssa
  - tyypillinen rajoitus esimerkiksi ”yhteydenpidon rajoitus käsittää kaikki yhteydenpitomuodot”

- yhteydenpidon rajoittaminen on perusteltava
- yhteydenpidon rajoitusten valvontaa suorittavan vankila- tai muun viranomaisen intressissä on saada tietää, millä perusteella yhteydenpitoa on rajoitettu
  - esimerkiksi syytä epäillä, että vaikuttaa todistajiin, asianomistajaan tai kanssaepäilyihin

g) Syytteen nostamisen määräpäivä

- PKL 3 luku 14 §: vangittaessa määrättävä
- jos vangitaan syytä epäillä -perusteella, määräaika määrätään vasta uudelleen käsittelyssä todennäköisin syin vangittaessa
- jos määräaika osoittautuu liian lyhyeksi, pidennystä on pyydetävä viimeistään neljä päivää ennen määräajan päättymistä
- tuomioistuimen on ratkaistava pidennyspyyntö määräajan kuluessa varattuaan sitä ennen vangitulle tilaisuuden tulla kuulluksi
- jos vangittu haluaa tulla kuulluksi henkilökohtaisesti, hänet on joko tuotava istuntokäsittelyyn taikka häntä on kuultava videon välityksellä

h) Vangitsemismääräys ja passitus

- tuomioistuimella ei ole oikeutta päättää sijoituspaikasta, vaan passitus tehdään esitettyyn vankilaan (tai useampaan vaihtoehtoiseen vankilaan)
  - esimerkiksi ”passitetaan Oulun poliisivankilaan ja tutkinnan tarpeen lakattua, kuitenkin viimeistään neljän viikon kuluttua kiinniotosta, Oulun vankilaan”
  - jos mitään ei esitetä, passitus tehdään johonkin Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen tutkintavankilaan (Oulun, Kuopion tai Mikkelin vankila)
- vankila ei voi ilman erillistä ja aikaa vievää arviointikeskuksen tekemää vankisijoittelupäätöstä siirtää vankia vankilaan, jota passitusmääräys ei kata
  - vankilan toive olisi, että vankipassiin tehtäisiin merkintä mahdollisista muistakin tutkintavankiloista
  - vankilan voi olla tarpeen saada vanki siirrettyä toiseen vankilaan esimerkiksi täyttöasteen tai yhteydenpidon rajoitusten valvonnan vuoksi

i) Vangitsemisasian uudelleen käsittely

- ennen syytteen nostamista asia voidaan käsitellä uudelleen syytteen käsittelevän käräjäoikeuden lisäksi myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiiriin vangitun säilyttämispaikkakunta kuuluu
- jos epäilty on vangittu syytä epäillä -perusteella, asia on otettava viran puolesta käsiteltäväksi viimeistään viikon kuluttua aikaisemmasta käsittelystä
- todennäköisin syin epäillyn osalta vangitsemisasiä on otettava käsiteltäväksi uudelleen vangitun pyynnöstä viimeistään neljän vuorokauden kuluttua pyynnön tekemisestä, ei kuitenkaan tarvitse ottaa käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden viikon kuluttua edellisestä käsittelystä
- määräaikalakia sovelletaan eli jos käsittely menisi viikonlopulle, käsittely voidaan pitää vielä maanantaina
- kuten ensikäsittelyssä myös uudelleen käsittelyssä vangitsemisen edellytykset on tutkittava
- viran puolesta on otettava esille aikaisemmassa käsittelyssä määrätty yhteydenpidon rajoitus ja sen perusteet samoin kuin poliisivankilaan sijoittaminen ja matkustuskiellon mahdollisuus

j) Matkustuskielto

- pidättämisen tai vangitsemisen sijasta mahdollinen pakkokeino
  - kiellon määräämisestä päättää tutkinnanjohtaja esitutkinnan aikana, syyttäjä asian siirryttyä syyteharkintaan ja tuomioistuinin syytteen nostamisen jälkeen
  - tutkinnan vaiheesta riippumatta tuomioistuinin voi määrätä matkustuskiellon vangitsemisasian käsittelyn yhteydessä vangitsemisen sijasta
- kieltoon määrätty voi saattaa poliisin määräämän matkustuskiellon perusteet ja sisällön tuomioistuimen käsiteltäväksi
- syytteen nostamisen jälkeen tuomioistuinin voi määrätä matkustuskiellon vain syyttäjän vaatimuksesta

- matkustuskiellon mahdollisuus on harkittava vangitsemisasian käsittelyssä viran puolesta ja sen vuoksi otettava omasta aloitteesta esille käsittelyssä, ellei kukaan muu nosta sitä keskusteluun
- edellytyksenä ankarin rangaistus vähintään vuosi vankeutta ja karttamis-, vaikeuttamis- tai jatkamisvaara (= syytä epäillä, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa, vaikeuttaa asian selvittämistä taikka jatkaa rikollista toimintaa)
- matkustuskielto on voimassa pääkäsittelyyn saakka, ellei sitä ole määrätty päätymään aikaisemmin tai sitä ennen erikseen kumota
- syyte on nostettava 60 päivän kuluessa matkustuskiellon määräämisestä
- pidättämiseen oikeutettu virkamies voi pyytää syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämistä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä
- syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämistä koskeva pyyntö on otettava käsiteltäväksi viipymättä ja se on ratkaistava määräajan kuluessa
- matkustuskielto on kumottava, jollei syytettä ole nostettu tai määräajan pidentämistä vaadittu ja myönnetty määräajassa
- poliisilla on oikeus esitutkinnan aikana vapauttaa vangittu epäilty (syyttäjää kuultuaan) ja määrätä matkustuskielto, mikäli pakkokeinon käytön edellytykset ovat edelleen olemassa ja syyteasia ei ole vireillä käräjäoikeudessa (käytännössä poliisi on näin myös toiminut)
- poliisin on ilmoitettava vapauttamisesta käräjäoikeudelle, jotta vangitsemisasian käsittely voidaan päättää käräjäoikeuden diaarissa
- jos tuomioistuinin on vapauttanut vangitun matkustuskieltoa määräämättä, poliisilla ei ole oikeutta määrätä matkustuskieltoa, ellei ilmene uusia perusteita pakkokeinon käytölle

k) Vangittavaksi vaaditun taikka vangitun vapauttaminen

- ensi- tai uudelleen käsittelyssä vangittavaksi vaadittu on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi, mikäli vangitsemiselle ei ole edellytyksiä
- PKL 3 luku 17 § 3: pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on itse määrättävä vangittu heti päästettäväksi vapaaksi, kun edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole (esimerkiksi ”tutkinulta putoaa pohja pois”)
  - vapauttamisesta on ilmoitettava vankilan lisäksi tuomioistuimelle, joka päättää asian diaariin (määräaikaaseuranta)
  - vapaaksi päästettyä ei saa vangita samasta asiasta uudelleen sellaisen seikan perusteella, joka on ollut tiedossa aikaisemmasta vangitsemisesta päätettäessä
- tuomioistuimien voi myös vapauttaa vangitun vangitsemisasiain tai syyteasian käsittelyn yhteydessä (istunnossa tehdyn) vapauttamisesityksen perusteella

l) Muutoksenhaku vangitsemisasiassa

- vangitsemisasiassa liitännäisvaatimuksineen annettavista ratkaisuksista ei saa hakea muutosta valittamalla
- ratkaisusta saa kannella hovioikeuteen ilman määräaikaa
  - myös silloin, kun esimerkiksi yhteydenpidon rajoitukset käsitellään erillään vangitsemisasiasta
- poikkeus: vangitsemisasiain yhteydessä annettaviin julkisuutta koskeviin ratkaisuihin samoin kuin puolustajan määräämistä ja palkkion maksamista koskeviin ratkaisuihin saa hakea muutosta valittamalla

m) Tutkinta-aresti ja tehostettu matkustuskielto?

- vireillä on lainmuutos, jossa ehdotetaan uusina pakkokeinoina tutkinta-arestia ja tehostettua matkustuskieltoa
- samalla tutkintavangin poliisin säilytystiloissa pitämisen enimmäisaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi neljästä viikosta enintään seitsemäksi vuorokaudeksi (OM Mietintöjä ja lausuntoja 5/2016)

- tavoitteena on muun muassa tutkintavankilan säilytystilojen rajallisuuden vuoksi vähentää vankilassa olevien tutkintavankien määrää

- ehdotuksen mukaan tuomioistuimien voisi määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein (sähköisesti) valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon, jos matkustuskielto olisi riittämätön pakkokeino ja muut pakkokeinolaissa säädetty edellytykset täyttyisivät
- tuomioistuimien voisi vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätä ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun henkilön teknisin välinein valvottuun tutkinta-arestiin, jos pakkokeinolaissa säädetty edellytykset täyttyisivät ja rangaistus olisi vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta
- edellytyksenä tehostetulle matkustuskiellolle ja tutkinta-arestille olisi muun muassa, että rikoksesta epäilty tai tuomittu sitoutuisi noudattamaan hänelle asetettuja määräyksiä ja velvollisuuksia ja että hänen henkilökohtaisten olosuhteidensa tai muiden vastaavien seikkojen perusteella niiden noudattamista voitaisiin pitää todennäköisenä
- työryhmän ehdotuksen mukaan tutkintavankien säilyttämiseksi poliisin säilytystiloissa tulisi luopua kokonaan mahdollisimman pian, mutta viimeistään vuoteen 2025 mennessä

2. VANGITSEMISASIAN ENSIKÄSITTELY

2.1. Asian vireilletulo ja valmistelu

a) Poliisin (tai muun vaatimuksen esittäjän) toimenpiteet

- esitutkinnan aikana vaatimuksen esittäjä on pidättämiseen oikeutettu virkamies
- jos juttu on jo siirtynyt syyttäjälle syyteharkintaan, toimivalta on syyttäjällä
- ennen vaatimuksen tekemistä poliisi ilmoittaa siitä syyttäjälle, joka voi ottaa vangitsemisvaatimuksen tekemisen päätettäväkseen

- vaatimus pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä käräjäoikeudelle viimeistään kolmantena päivänä kiinniottamispäivästä ennen kello kahtatoista
- pidätetyn vangitsemisvaatimus tehdään käräjäoikeudelle puhelimitse, siten kuin paikallisesti on sovittu, ja samalla esitetään käsittelyajankohtaa koskeva toive
- puhelimitse tai suullisesti tehty vaatimus on viipymättä toimitettava kirjallisesti käräjäoikeudelle
- kaikki ja vain ne rikokset, joista epäiltyä vaaditaan vangittavaksi, on kirjattava sille varattuun kohtaan
  - vaatimuksessa ei tulisi olla niitä rikoksia, joihin vedotaan esimerkiksi jatkamisvaaran perusteena, jos ei haluta niistäkin vangittavaksi (jatkamisvaaran perusteluissa voi viitata muihin epäiltyihin rikoksiin)
- salassapitoa koskeva pyyntö kirjataan kirjalliseen vaatimukseen perusteineen, jos salassapitoon on tarvetta
- vaatimuksen lisätietoihin merkitään, kuka on asiassa syyttäjänä, mikä helpottaa käräjäoikeuden ja avustajien yhteydenpitoa myöhemmin suoraan syyttäjään (jos syyttäjä on jo tiedossa)
- vangitsemisvaatimuksen mahdollisia liitteitä ei toimiteta käräjäoikeuteen, vaan vaatimuksen tekijä varautuu esittämään ne istunnossa (esimerkiksi lääkärinlausunto, kuulustelukertomukset)
- mikäli tutkinnallista estettä ei ole, poliisi toimittaa liitteet, joihin aikoo istunnossa vedota, jo etukäteen epäillyn avustajalle
- ensikäsittelyyn poliisi hankkii tarvittaessa tulkin, vahvistaa tälle käsittelyn ajankohdan ja paikan sekä ilmoittaa tulkin nimen ja tämän puhelinnumeron tai muut yhteystiedot käräjäsihteerille
- poliisi toimittaa vaatimuksen epäillyn puolustajalle ja samalla tiedustelee tälle sopivaa käsittelyajankohtaa sekä ilmoittaa puolustajan nimen käräjäoikeudelle tai sen, että epäilty on kieltäytynyt puolustajasta
- ensikäsittelyssä poliisi ilmoittaa käsittelylle määrätyn ajankohdan alaikäisen epäillyn vanhemmille ja sosiaalityöntekijälle sekä epäillyn puolustajalle ja tekee edellä mainituista tiedoksiantoista merkinnän kirjalliseen vangitsemisvaatimukseen taikka

välittää tiedon puhelimitse käräjäoikeudelle, mikäli kirjallinen vaatimus on jo toimitettu (uudelleen käsittelyssä käräjäoikeus huolehtii edellä mainituista käsittelyilmoituksista ja tulkista)

- käräjäoikeuskohtaisia eroja: paikallisesti sovitulla tavalla voidaan myös menetellä niin, että poliisi ilmoittaa vanhempien, lastensuojelun ja tulkin yhteystiedot käräjäoikeudelle, joka huolehtii käsittelyilmoitukset jo ensikäsittelyyn
- poliisi tuo vangittavaksi vaaditun henkilön istuntoon ilman eri tilausta

b) Käräjäsihteerin toimenpiteet

- puhelimitse tehty vangitsemisvaatimus kirjataan muistiin ja sen perusteella sovitaan pakkokeino tuomarin kanssa käsittelyaika
- asia kirjataan diaariin (käräjäoikeus- ja tapauskohtaisia eroja, kirjataanko jo puhelinvaatimuksen perusteella diaariin vai kirjataanko vasta kirjallisen vaatimuksen saavuttua)
- median kyselyihin vastataan ja tiedotetaan, mitä voidaan tiedottaa, kun asia on kirjattu diaariin
- koska puhelimitse tehty vaatimus voi olla tulkinvarainen eikä vaatimuksen tarkempi sisältö ole vielä tiedossa, tiedottamisessa pelkän puhelimitse tai suullisesti tehdyn vaatimuksen perusteella on oltava varovainen
  - ennen käsittelyä voidaan kertoa, ketä vaaditaan vangittavaksi sekä vangitsemisvaatimuksen perusteena oleva rikosnimike
- valmistelee kirjallisen vangitsemisvaatimuksen saavuttua päätösluonnokset (vangitsemispäätös ja vankipassi)
- vahvistaa käsittelyajan, mikäli ajankohta on vielä auki
- jos samaan asiaan liittyy useita vangitsemisvaatimuksia, tutkinnanjohtajalta tulee tiedustella, missä järjestyksessä vaatimukset halutaan käsiteltäväksi
- laatii ja laittaa istuntosalin ovelle juttuluettelon
  - juttuluetteloon käsittelylajin lisäksi henkilö, ketä vaaditaan vangittavaksi, ja vangitsemisen perusteeksi esitetty päärikos (esimerkiksi Vangitsemisasiä, epäilty XX, tapon yritys)

- tarkistaa poliisin vangitsemisvaatimukseen tekemistä merkinnöistä tai jo puhelimitse vaatimusta vastaanottaessa, onko poliisi ilmoittanut käsittelystä tarvittaville tahoille (alaikäisen vanhemmat, sosiaalityöntekijä, puolustaja)
- vaatimusta puhelimitse vastaanottaessa varmistetaan poliisilta myös se, onko tulkki jo varattu
- tarvittaessa lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja huoltajat kutsutaan käsittelyilmoituksella (puhelimitse ilmoitus käsittelyn ajankohdasta)
  - heidän poissaolonsa ei estä asian käsittelemistä

c) Käräjätuomarin toimenpiteet

- sopii käräjäsihteerin kanssa käsittelyajankohdan
- kirjallisen vangitsemisvaatimuksen saavuttua tarkistaa, ettei vangitsemisvaatimuksen käsittelylle ole muodollista estettä
- mediahuomiota herättäneissä jutuissa valmistelee julkisuusratkaisun ja median ohjeistamisen, esimerkiksi kuvauslupa
- alle 18-vuotiaalle hankitaan puolustaja viran puolesta, vaikka henkilö olisi kieltäytynyt puolustajasta, määräys annetaan istunnossa ja merkitään päätökseen

d) Palkkion maksatuskäytäntö

- puolustajan tai avustajan palkkio määrätään kunkin käsittelyn osalta erikseen, jos lasku on toimitettu tai palkkiovaatimus ilmoitettu suullisesti
- palkkio voidaan määrätä myös myöhemmin asiaa käsiteltäessä, ellei tietoa ajankäytöstä ole (esimerkiksi sijainen istunnossa), ja erikseen kansliassakin, jos pakkokeinoasian käsittely päättyy ensikäsittelyyn
- palkkio maksetaan pakkokeinoasiassa vain siihen liittyvistä toimista, ei vielä esitutkinnassa avustamiseen liittyvistä toimista
  - niistä korvaus tulee määrättäväksi rikosasian pääkäsittelyssä, jolloin myös siihen liittyvän ajankäytön tarpeellisuutta ja perusteita voidaan arvioida paremmin

- poikkeuksena puolustajan vaihtotilanne, jolloin vapautetulle puolustajalle voidaan maksaa pakkokeinoasian yhteydessä myös esitutkinnassa avustamisesta

- tyypillisesti pakkokeinoasiassa vaaditaan ja maksetaan palkkio tunnin valmistautumisesta ja tunnin istunnosta
- avustaja syöttää puolustajanhakemuksen Romeoon etukäteen, ellei käräjäoikeuden kanssa ole toisin sovittu
- palkkion maksatuspäätöksestä Romeosta tulee toimittaa avustajille ilmoitus, koska sen lähettäminen järjestelmästä on vaivastonta ja helpottaa heillä laskutuksen seurantaa

e) Tuomitun vangitseminen/vangittuna pitäminen

- tuomioistuimien saa vangita ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vain syyttäjän tai vastaajalle rangaistusta vaatineen asianomistajan vaatimuksesta
  - kysymys on otettava prosessinjohtoon keinoin esille ennen pääkäsittelyn päättämistä, jos se tulee kyseeseen
- kun vastaaja on pääkäsittelyssä määrätty vangittavaksi/edelleen pidettäväksi vangittuna ja asianmukaisesti passitettu, kansliatuomiossa perustellaan edelleen vangittuna pitäminen ja tuomiolauselmaan merkitään:

X määrätään edelleen pidettäväksi vangittuna.

Päätös tuomitun vangitsemisesta on voimassa, kunnes rangaistuksen täytäntöönpano alkaa tai muutoksenhaku-tuomioistuimien toisin päättää.

Pakkokeinolaki 2 luku 12 § 1/1 ja 2.

- passitusta ei tarvitse tehdä kansliatuomiovaiheessa

f) Ilmoitukset toiselle tuomioistuimelle ja vankilalle

- vangitsemispäätöksestä tai vapauttamisesta on ilmoitettava syytteen käsittelevälle käräjäoikeudelle, jos se on eri kuin ratkaisun tehnyt käräjäoikeus, ja sille täytyy toimittaa myös asiakirjat

- erillistä päätöstä siirrosta ei tarvitse tehdä
  - ilmoitukset on tehtävä myös myöhemmästä uudelleen käsitelystä, yhteydenpidon rajoitusten muuttamisesta ja syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämisestä
  - vangitun vapauttamisesta ilmoitetaan syytteen käsittelevälle tuomioistuimelle, jos tutkinnanjohtaja on ilmoittanut vapauttamisesta vain säilyttämispaikkakunnan kärjäoikeudelle
  - syytteen käsittelevän tuomioistuimen on ilmoitettava vangitsemisesta päättäneelle tuomioistuimelle pääkäsittelyn ajankohta tai muu asiakirjojen julkiseksi tuleminen ajankohta
- vapauttamisilmoitus lähetetään aina heti myös vankilaan ja vangitun puolustajalle

2.2. Ratkaisuvaihe

a) Yleinen istunnon kulku

- useat samaan asiaan liittyvät vangitsemisvaatimukset on käsiteltävä erikseen, jottei tutkinnan turvaamiseksi muilta epäillyiltä salatut tiedot paljastu
- kustannus- ja ajankäytöllisistä syistä tulkkia ei aina ole saatavilla henkilökohtaisesti istuntoon, jolloin käytetään puhelin- tai videotulkkausta
  - puhelintulkkauksessa ilmenevistä ongelmista on aina annettava välitön palaute tulkkauspalvelun järjestäjälle
  - videotulkkaus kokemuksen mukaan onnistuu puhelintulkkausta paremmin, joten sitä kannattaa suosia
- tulkkiin otetaan yhteys käsittelyn aluksi, mikäli kyse on puhelin- tai videotulkkauksesta
- avustajalle voidaan tarvittaessa varata lyhyt tilaisuus neuvotella päämiehensä kanssa tulkin välityksellä muiden läsnä olematta ennen käsittelyn aloittamista
- tutkinnanjohtajan sijaisena varsinkin ensikäsittelyssä tulee vain poikkeuksellisesti käyttää muuta kuin pidättämiseen oikeutettua virkamiestä, koska tällä ei ole oikeutta vangitsemisvaatimuksen muuttamiseen tai täydentämiseen

- annetaan puolustajanmääräys
  - sihteeri sisällyttää sen päätösluonnokseen, mikäli puolustajaa ei ole määrätty jo aiemmin
  - sihteeri syöttää puolustajanmääräyksen Romeoon ja antaa oikeusapuasian asianumeron puolustajalle joko istunnosta lähettäessä tai erikseen sähköpostilla
- käsitellään mahdollinen julkisuuden rajoittamista koskeva pyyntö
  - tältä osin asia on käsiteltävä julkisesti, vaikka pääasia päätetään käsitellä suljetuin ovin
- vaatimuksen tekijä esittää vaatimuksen perusteluineen suullisesti istunnossa
  - vaatimuksen perusteluiden sanasta sanaan toistaminen ei välttämättä ole tarpeen
  - mikäli puolustaja on ehtinyt käydä vaatimuksen päämiehensä kanssa läpi ennen käsittelyä, perustelut voi esittää sopivasti referoiden
  - vaatimuksen tekijä voi tiedustella, onko kirjallisen vaatimuksen toistaminen kokonaisuudessaan tarpeellista ja puolustaja voi esittää oman näkemyksensä
  - viime kädessä vastuu suullisen käsittelyn periaatteen toteutumisesta on kärjäoikeudella
- vaatimukset esitetään kerralla kokonaisuudessaan
  - tämä on ajankäytöllisesti perusteltua, kaikki vaatimukset tulevat näin myös varmimmin käsiteltyä ja tämä on myös tulkin kannalta selkeää
- jos vaatimusten perusteluissa on muutoksia tai lisäyksiä kirjalliseen vaatimukseen verrattuna, niistä tulee erityisesti mainita, jotta ne saadaan kirjattua päätösluonnokseen (erillistä pöytäkirjaa ei pidetä)
- vangittavaksi vaadittu vastaa kerralla kaikkiin vaatimuksiin
  - kärjäsihteeri kirjaa vastauksen päätösluonnokseen
- vastauksen jälkeen tutkinnanjohtajalle varataan tilaisuus täydentää suullisesti vaatimuksen perusteita, jos se on tarpeen vas-

tauksen johdosta sekä ilmoittaa kantansa vastauksessa esitettyihin seikkoihin ja vaatimuksiin

- puolustajalle varataan sen jälkeen vielä tilaisuus vastauksen täydentämiseen
- epäillylle itselleen varataan lopuksi tilaisuus lausua ne seikat, jotka hän haluaa vielä otettavan huomioon ratkaisua tehtäessä
- puheenjohtajan tulee prosessin johdon keinoin selvittää asia niin, ettei siinä jää epäselvyyksiä
  - esimerkiksi vaatijalta tulee kysyä, jos vaatimus on tulkinvarainen, onko tarkoitus vedota muihin rikosepäilyihin vain jatkamisvaaran perusteena vai vangittavaksi niistäkin
  - epäselvyys saattaa liittyä myös syytä epäillä -perusteeseen vetoamiseen eli onko lisäselvitystä viikon kuluessa edes odotettavissa
  - keskusteltavaksi ottamista edellyttävää epäselvyyttä saattaa olla myös erityisiin edellytyksiin vetoamisessa erityisesti tilanteessa, jossa ensisijaisesti on vaadittu vangittavaksi ns. ylitörkeästä rikoksesta (minimirangaistus vähintään 2 vuotta vankeutta)
- puheenjohtajan ei tule kuitenkaan ohjata prosessia kummankaan osapuolen eduksi, ei edes vangittavaksi vaaditun pidätetyn eduksi
  - lähinnä tulee keskusteluttaa asianosaisten lausumiin perustuvat epäselvyydet
- tarvittavien lisälausumien jälkeen asia jätetään ratkaistavaksi
  - ei erillisiä loppulausuntoja, kaikki istunnossa esitetty aineisto otetaan huomioon
- puolustajalle maksetaan palkkio pakkokeinoasiasta erikseen, mikäli puolustaja esittää vaatimuksen
- käsittelyn päätyttyä annetaan muutoksenhakuohjeus
  - pakkokeinoon ei saa hakea muutosta valittamalla, mutta hovioikeuteen voi kannella ilman määräaikaa (katso edellä kohta A.1.1)

b) Vangitsemisen edellytyksistä esitettävä selvitys ja mahdollinen todistelu

- käsittely on suullista, vaatimuksen esittäjä kertoo ne seikat, joihin vangitseminen ja muut vaatimukset perustuvat
- epäillyn vastauslausuman perusteella viitataan ja luetaan tarvittaessa kuulustelukertomuksia, lääkärinlausuntoja ja DNA-lausuntoja
  - kirjallista selvitystä ei jätetä oikeudelle eikä niitä merkitä vangitsemispäätökseen todisteiksi (näin vältetään myös mahdolliset asiakirjojen salassapitoon liittyvät ongelmat, mikäli pakkokeinokäsittely on julkista)
  - erotettava syyteasian käsittely ja pakkokeinoasian käsittely, pakkokeinolaki puhuu selvityksestä, ei todistelusta
  - puolustuksella on oltava käytettävissä sama selvitys kuin käräjäoikeudella
- kirjallisesta selvityksestä ilmeneviä seikkoja käsitellään perusteluissa siinä laajuudessa kuin on tarpeellista
  - usein kirjallisesta selvityksestä ilmenevät seikat eivät sinänsä ole riittäviä, vaan riittävä on, riittääkö tämä tieto muun selvityksen ohessa siihen, että todennäköiset syyt epäillä rikoksesta ylittyvät
- muuta kuin kirjallista selvitystä ei pääsääntöisesti oteta vastaan
  - esimerkiksi Oulun käräjäoikeudessa noudatetaan lain tarkoitusta siitä, että vangitsemisasiassa esitettävä selvitys voi perustua pelkkään kirjalliseen aineistoon, todistajia ei kuulla juuri koskaan
    - > poikkeuksellisesti voidaan kuulla esimerkiksi alibitodistelua, mikäli on henkilö, joka kertoo epäillyn olleen väitetynä tekoaikana aivan muualla
  - vaatimuksen tekijä voi kuulla mukanaan tuomaansa asian tutkijaa vaatimuksen perusteita tarkemmin selvittäessään
    - > vakuutusta ei oteta, vaan tutkijan rooli on toimia vaatimuksen esittäjän valtuutuksella avustavana ”äänitorvena”
    - > käytännössä asiaan parhaiten perehtynyt tutkija kertoo selkokielellä, mitä tutkinnassa on ilmennyt riittävilta osin

> tutkijan kuuleminen on kuitenkin harvinaista

- useimmiten vaatimuksen esittäjä itse kertoo, mitä tutkinnassa on ilmennyt kirjallisesta vaatimuksesta ilmenevän lisäksi
- pakkokeinolain esitöiden mukaan vangitsemisvaatimuksen esittävän virkamiehen on esitettävä totuudenmukaisesti ja tasa-puolisesti ne seikat, joihin hän nojautuu
  - hänen toimestaan vangitsemisperusteiden olemassaolosta ei saa muodostua vääristynyttä tai toispuoleista kuvaa
  - tarkoituksena ei ole, että vangitsemisasian käsittelystä muodostuu syyteasian ennakkokäsittely (HE 222/2010)

c) Vangitsemisharkinta: suhteellisuusperiaate ja kohtuuttomuus, matkustuskieltoharkinta

- suhteellisuusharkinnassa on otettava huomioon muun muassa odotettavissa olevan rangaistuksen laji ja määrä
- matkustuskielto on harkittava viran puolesta
  - käytännössä nostetaan keskusteluun epäillyn sitä nimenomaisesti vaatiessa
  - myös käräjäoikeus ottaa matkustuskieltovaihtoehdon keskusteltavaksi, kun sen määrääminen voisi tulla kysymykseen
  - alaikäisten epäiltyjen kohdalla matkustuskiellosta on aina keskusteltava
  - muutoin viran puolesta harkinta näkyy ratkaisussa fraasina ”matkustuskielto ei ole tässä tapauksessa riittävä pakkokeino”
- matkustuskiellon tarkemmasta sisällöstä keskustellaan, mikäli käräjäoikeus istunnon kuluessa pitää sitä vartenotettavana vaihtoehtona vangitsemiselle
- muutoin voidaan puhua vain tavanomaisesta matkustuskiellosta, mikä Oulussa tarkoittaa, että on ilmoitauduttava poliisilaitoksella maanantaisin, keskiviikkoisin ja lauantaisin, oltava tavattavissa kotiosoitteessa klo 22–07 eikä saa poistua Oulun kaupungin alueelta

d) Ratkaisun julistaminen

- ratkaisu julistetaan heti lyhyen päätösharkinnan jälkeen
- kun kirjallinen ratkaisu on tehty, se annetaan asianosaisille istunnossa ratkaisun julistamisen jälkeen (tältä osin käytäntö vaihtelee käräjäoikeuksittain)
- vankipassi annettava aina heti kirjallisena
- poliisi toimittaa päätökset tiedoksi syyttäjälle siten kuin esitutkintayhteistyöstä on sovittu
- mikäli syyttäjä on istunnossa (syyteharkintavaihe) eikä syyttäjän kanssa toisin sovita, käräjäoikeus toimittaa matkustuskieltopäätöksen matkustuskieltoa valvovalle poliisille
  - mihin ilmoittautumisvelvollisuus on määrätty tai jos ei ilmoittautumisvelvollisuutta, niin toimitetaan vastaajan oleskelupaikan poliisille

e) Ratkaisun rakenne ja perustelutekniikka

- jos vaatimusta ei ole joltakin osin hyväksytty, sen tulee ilmetä päätöksen sisällöstä ja perusteluista samoin kuin se, miksi sitä ei ole hyväksytty
- päätöksessä on yksilöitävä ne rikokset, joista vangitaan
  - kaikkien rikosten osalta edellytykset on täyttyvä eli lähtökohtaisesti vähintään vuosi vankeutta ja erityiset edellytykset
- sellaisen rikoksen perusteella, jota ei mainita vangitsemisen perusteena päätöksessä, henkilöä ei saa pitää vangittuna
- jos perusteet vangitsemiselle jonkin rikoksen osalta poistuvat, vangitsemismääräys on sen osalta kumottava viimeistään uusintakäsittelyssä (eli poistetaan kyseinen rikos vangitsemisen perusteena olevien rikosten listasta)
- käräjäoikeuksien ja käsittelijöiden kesken on eroja siinä, kuinka laajasti viitataan liitteeksi otettavasta vangitsemisvaatimuksesta ilmeneviin perusteisiin vai toistetaan vangitsemisvaatimuksesta ilmenevä perusteluissa jopa sellaisenaan
  - perusteluissa voi viitata vangitsemisvaatimuksesta ilmeneviin perusteisiin (ns. liitepäätös)

- perustellaan yleiset edellytykset erikseen ja erityiset edellytykset erikseen

f) Yhteydenpidon rajoittaminen (PKL 4 luku)

- yhteydenpidon rajoittamisen perusteet tulee ilmoittaa jo vaatimuksessa
- yhteydenpidon rajoitukset perusteltava ja edellytysten olemassaolo käsiteltävä myös uudelleen käsittelyissä
- erillinen uudelleen käsittely on mahdollinen, joskin käytännössä harvinainen
- edellytykset ovat erilaiset esitutkinta- ja syyteharkintavaiheissa
- vankilan toive on, että rajoituksesta ilmenee konkreettisesti se peruste, minkä vuoksi rajoitus on määrätty, esimerkiksi teki-jäkumppaniin, asianomistajaan tai todistajaan vaikuttaminen (nimet, jos se on tutkinnallisista syistä mahdollista)
- vankilalla on valvonnallinen tarve tietää yhteydenpidon rajoituksen peruste, näin se voidaan ottaa huomioon vankilassa osastoinnilla ja muilla järjestelyillä sekä tarkoitukseen soveltuvalla tapaamisten tai muun yhteydenpidon valvonnalla
- yhteydenpidon rajoitukset on merkittävä selkeästi ja tietyt henkilöt esimerkiksi lähiomaiset, joihin yhteydenpito on sallittu, on nimettävä päätöksessä
  - jos rajoituksen sisältö on epäselvä tai puutteellinen nimien osalta, vankilan on vaikea valvoa rajoituksia (ei anneta tavata ketään)

Esimerkki: Sallitaan valvotut tapaamiset seuraavien lähiomaisten kanssa: sisar Maija Mesikämmen ja isä Ville Valio
- jos on vain yleinen merkintä ”lähiomaisten tapaaminen sallittu”, vankilan voi olla käytännössä mahdotonta selvittää onko tapaamiselle tuleva lähiomainen vai ei
- jos aikaisemmin määrätty yhteydenpidon rajoitukset poistetaan, se tulee selkeästi kirjoittaa päätökseen Yhteydenpidon rajoittaminen -otsikon alle: ”Yhteydenpidon rajoitukset poistetaan.”

- jos vain jätetään yhteydenpidon rajoittaminen otsikko kokonaan merkitsemättä ja ilman mainintaa rajoitusten poistamisesta, viesti ei tule välttämättä vankilassa ymmärretyksi

- myös muutokset rajoituksiin on merkittävä päätökseen selkeästi siten, että rajoituksen voimaan jäänyt sisältö ilmenee kustakin päätöksestä kokonaisuudessaan
- päätöspohjaan fraasi ”Yhteydenpitoa ei saa rajoittaa enempää eikä pitempään kuin on välttämätöntä. Tutkinnanjohtajan on omasta aloitteestaan poistettava tai lievennettävä rajoituksia heti, kun ne eivät enää ole tarpeen.”

Suosituks:

- vankipassiin merkitään yhteydenpidon rajoittamisen sisältö perusteluineen (käytännössä kopioidaan päätöksestä yhteydenpidon rajoittaminen -otsikon alle kuuluva teksti kokonaisuudessaan vankipassiin, muistettava mahdollinen salassapitomääräys)
- vangitsemiskäsittelyssä nimetään mahdolliset lähiomaiset, joita yhteydenpidon rajoittaminen ei koske tai joita kohtaan rajoittaminen on lievempää (vangitsemisvaatimuksen tekijälle tulee tarvittaessa varata tilaisuus varmistaa lähiomaiseksi ilmoitettu henkilö ennen yhteydenpidon sallimista)
- päätökseen kirjataan voimassa oleva yhteydenpidon rajoittamisen sisältö kokonaisuudessaan (viittaus aikaisemmasta päätöksestä ilmenevään rajoitukseen ei ole riittävä)

g) Syytteen nostamisen määräaika ja määräajan pidentäminen

- tutkinnanjohtaja neuvottelee esityksensä syytteen nostamisen määräpäiväksi (päivystävän) syyttäjän kanssa
- käräjäoikeus päättää, onko esitys kohtuullinen, tarvittaessa perusteltava
- myöhemmin, jos aika osoittautuu riittämättömäksi, syytteen nostamisen määräajan pidennyspyyntö on tehtävä käräjäoikeudelle, joka antaa pyynnön vangitulle/puolustajalleen tiedoksi (kirje postitse tai sähköpostitse) ja pyytää lausumaa

- lausumapyyntöön laitetaan tiedoksi istunnon ajankohta sen varalle, että pidentämistä vastustetaan

Suositus:

- käräjäoikeus lähettää vangitulle/puolustajalle määräajan pidennyspyynnöstä lausumapyynnön, jossa on samalla ilmoitettu a) istutuskäsittelyn ajankohta, mikäli vangittu haluaa tulla henkilökohtaisesti kuulluksi ja b) mikäli lausumaa ei toimiteta tai lausumassa ei vastusteta pidennystä eikä vaadita istuntoa, asia käsitellään kansliassa
- pyyntö on tehtävä viimeistään neljä päivää ennen määräajan päättymistä ja matkustuskiellon johdosta viikkoa ennen määräajan päättymistä
- jos pyyntö olisi tehtävä muuna kuin arkipäivänä, pyyntö on tehtävä määräajan päättymistä edeltävänä arkipäivänä
- pyyntö on käsiteltävä viimeistään alkuperäisen määräajan päättymispäivänä, määräaikalaki 5 §:ää ei sovelleta eli jos määräaika päättyy sunnuntaina, asia on käsiteltävä viimeistään silloin
- syytteen nostamisen määräaika on syytä asettaa siten, ettei määräaika päätty viikonloppuna taikka viikonloppua vasten perjantaina
- jos syytettä ei ole nostettu määräajaksi asetettuna päivänä, vangittu on vapautettava tai matkustuskielto kumottava
- jotta vangittu ei joutuisi syytteen nostamisen määräajan täytyttyä olemaan ylimääräistä yötä tai viikonloppua vasten jopa öitä vapautensa menettäneenä, syytteen nostamisen määräaika olisi aiheellista asettaa kellonajan tarkkuudella (vaikka laki ei tätä edellytä)
  - esimerkiksi syyte on nostettava määräpäivänä kello 15 mennessä
  - tällöin syytteen saapumatta jääminen ehdittäisiin varmistaa virka-aikana ja lähettää vapauttamisilmoitus vankilaan, puolustajalle ja poliisille
  - arki-iltapäivystäjänä toimivalla Helsingin käräjäoikeudella ei ole pääsyä järjestelmään tarkistamaan, onko syyte nostettu eikä myöskään viikonloppupäivystysvuorossa olevalla muulla kuin syyteasian käsittelevällä käräjäoikeudella

- vangitun ja matkustuskieltoon määrättyjen jutuissa on jo esitutkinnassa ja viimeistään syyteharkintavaiheessa varauduttava ja valmisteltava juttu siten, että se voidaan ottaa käräjäoikeudessa käsiteltäväksi säädetyssä kahden viikon määräajassa syytteen nostamisesta (asianomistajan vaatimusten mahdollisimman tarkka selvittäminen jo esitutkinnassa)

h) Vangitsemismääräys ja passituskäytäntö

- ”Epäilty XX määrätään vangittavaksi ja passitetaan poliisivankilaan x ja tutkinnan tarpeen lakattua, kuitenkin viimeistään päivänä x (=neljän viikon kuluttua poliisivankilaan sijoittamisesta) Oulun, Kuopion tai Mikkelin vankilaan ” (Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen tutkintavankilat, joihin passitus Rovaniemen hovioikeuspiirin alueella yleensä pyydetään)
  - enintään neljän viikon säilyttämisaika poliisivankilassa koskee tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n 3 momentin sanamuodon mukaan tutkintavangin säilöissäpitoa
  - Oulussa lasketaan neljä viikkoa alkavaksi heti poliisivankilaan sijoittamisesta, vaikka henkilö ei ole vielä kiinniotettuna ja pidätettynä tutkintavanki
- määräaikalakia ei sovelleta, joten siirrettävä tutkintavankilaan viimeistään kiinniottopäivää edeltävänä viikonpäivänä neljän viikon päästä
- vireillä on lakimuutos, jolla poliisivankilassa säilyttämisen enimmäisaika lyhennettäisiin seitsemäksi vuorokaudeksi (OM Mietintöjä ja lausuntoja 5/2016)
- jos vangittavaksi edelleen määrätty on jo vankilassa (videoyhteyden päässä), vankipassia ei tarvitse laatia
- jos vangittu on paikalle tuotuna henkilökohtaisesti läsnä uudelleen käsittelyssä, passitetaan aikaisempien määräysten varaan ellei vapauteta
- säilyttäminen poliisivankilassa on käsiteltävä vangitsemisasiän uudelleen käsittelyssä
  - jos tutkinnallista tai muuta tarvetta (erityistä syytä) ei ole, vangittu on määrättävä siirrettäväksi tutkintavankilaan, vaikka neljä viikkoa ei ole vielä täynnä

- erityinen syy voi olla esimerkiksi laajoissa jutuissa edelleen päivittäinen tutkinnallinen tarve taikka turvallisuussyt jopa tutkintavangin oman pyynnön perusteella
- erittäin painavasta syystä säilyttämisaika poliisivankilassa voi olla yli neljä viikkoa, jos tuomioistuin niin päättää sille tehdystä vaatimuksesta

3. VANGITSEMISASIAN UDELLEEN KÄSITTELY

a) Menettelytavat

- uudelleen käsittely vain vangitun pyynnöstä (PKL 3 luku 15 §)
  - pyynnössä tulisi esittää perusteet vapauttamista tai matkustuskieltoon määräämistä koskevalle pyynnölle tai ainakin viittaus aiempiin perusteisiin, mikäli muuta ei esitetä
  - pyyntöön olisi hyvä merkitä toivomus käsittelyn ajankohdasta (päivä, kellonaika, mahdolliset esteet) sekä tieto vangitun säilytyspaikasta, jos se on tiedossa
- otettava käsiteltäväksi neljän vuorokauden kuluessa pyynnön esittämisestä, käräjäoikeudella ei kuitenkaan ole velvollisuutta käsitellä asiaa ennen kuin kaksi viikkoa on kulunut edellisestä käsittelystä
- vangitun pyynnöstä asia käsiteltävä uudelleen jo edellä kerrottua aikaisemminkin, jos siihen on aihetta edellisen käsittelyn jälkeen ilmi tulleen seikan johdosta
- tutkinnanjohtajan on välittömästi ilmoitettava vangitulle ja hänen avustajalleen sellaisesta olennaisesta olosuhteissa tapahtuneesta muutoksesta, joka saattaa antaa aiheen uudelleen käsittelyyn (esimerkiksi nimike muuttuu lievemmäksi)
- vangittua kuullaan pääsääntöisesti videoyhteydellä, jos hänet on jo siirretty tutkintavankilaan
  - avustaja pääsääntöisesti siellä, missä päämies on tai missä istunto pidetään
  - videoyhteyden käytössä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miltä käsittely näyttää videon päässä (ei saa näyttää siltä,

että ”tutkinnanjohtaja ja käräjäoikeus jäivät sinne keskenään sopimaan asiaa”)

- tutkinnanjohtaja ja avustaja voivat myös olla läsnä muualla kuin käräjäoikeudessa videoyhteyden välityksellä, jos siihen on tarvetta, mutta siitä on sovittava etukäteen tarpeellisten järjestelyjen tekemiseksi
  - vankilan kanssa on sovittava etukäteen heille sopivasta käsittelyn ajankohdasta, jos tarvitaan videoyhteys
  - käsittelyilmoitus vangitulle lähetetään vankilaan kirjallisesti, jolloin myös vankila saa vahvistuksen käsittelyn ajankohdasta
  - käsittelyn ajankohta voidaan ilmoittaa avustajalle ja tutkinnanjohtajalle puhelimitse tai sähköpostilla (kuten menettelytavasta on sovittu)
  - uudelleen käsittelyssä käräjäoikeus huolehtii tulkin, alaikäisen huoltajien ja lastensuojelun kutsumiset
  - käsittelyssä vangittu esittää ensin vaatimuksensa, minkä jälkeen tutkinnanjohtaja/syyttäjä vastaa niihin
  - muilta osin menetellään samoin kuin ensikäsittelyssä
  - uudelleen käsittelyssä käräjäoikeuden on viran puolesta otettava esille aikaisemmassa käsittelyssä määrätty yhteydenpidon rajoitus ja sen perusteet samoin kuin poliisin ylläpitämään säilytystilaan sijoittamista koskeva asia ja matkustuskiellon mahdollisuus
  - uudelleen käsittely on mahdollista myös syytteen nostamisen jälkeen
    - tällöin asia käsitellään käräjäoikeuden työjärjestyksen mukaisesti
    - yleensä joko syyteasian käsittelevä tuomari tai päivystävä tuomari käsittelee
- Suosituksset:*
- videoyhteys avataan ensin, vasta sen jälkeen kuulutetaan tutkinnanjohtaja saliin
  - videoyhteys suljetaan vasta, kun tutkinnanjohtaja on poistunut/poistumassa salista päätösharkinnan ajaksi taikka käsittelyn päätyttyä

b) Lisäselvitykseen liittyvän vangitsemisen (syytä epäillä) uudelleen käsittely

- lisäselvityksen valmistumisesta on ilmoitettava viipymättä tuomioistuimelle, koska siellä asia otetaan heti uudelleen käsiteltäväksi
- hyvään prosessaamiseen kuuluu, että lisäperusteet ilmoitetaan mahdollisimman pian myös epäillylle ja tämän puolustajalle, jotta puolustuksella on jatkokäsittelyssä myös tosiasiaa mahdollisuus puolustautua
- jatkokäsittely viimeistään viikon kuluttua ensikäsittelystä, päivämäärä on hyvä ilmoittaa jo syytä epäillä -vangitsemispäätöksessä
- lisäselvitys varauduttava esittämään istunnossa, ei tarvitse toimittaa etukäteen oikeudelle (esimerkiksi DNA-lausunto)
- mikäli lisäselvitystä ei ole tulossa, tutkinnanjohtajan on syytä lain hengen mukaisesti määrätä epäilty vapautettavaksi ja ilmoittaa tästä oikeudelle, tällöin jatkokäsittelyä ei toimiteta
- PKL 3 luku 17 § 3: pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on määrättävä vangittu päästettäväksi heti vapaaksi, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole

c) Ratkaisun rakenne ja sisältö

- katso edellä ensikäsittelyn kohdalla lausuttu (A.2.2.e.)
  - viittaustekniikkaa voidaan käyttää
  - jos viitataan aikaisempiin päätöksiin tai vangitsemisvaatimukseen, ne on otettava ratkaisun liitteiksi
  - tärkeää, että kustakin päätöksestä vaikeuksista ilmenee päätöksen perustelut ja poikkeako päätös aikaisemmasta
- vangitun puolustautumismahdollisuuksien vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös erityisten edellytysten perustelemiseen, esimerkiksi vaikeuttamisvaara sen vuoksi, että tutkinnassa on kuulematta henkilöitä
  - konkretisointi esimerkiksi ketä tai montako on vielä kuulematta ja montako on jo kuultu, mikäli tutkinnan vaihe sen sallii

- erityisten edellytysten osalta ainakin tutkinnan etenemisen ja vangitsemisen keston merkitys on arvioitava ja perusteltava, jos niihin on vedottu tai tuotu esiin uusia seikkoja
- kohtuuarvioinnissa otettava huomioon esitetyt syyt ja vangitsemisen kesto sekä perusteltava niiden vaikutus ratkaisuun

4. MATKUSTUSKIELTO

a) Matkustuskiellon käyttöala ja määrääminen

- matkustuskieltoa koskevat säännökset ovat pakkokeinolain 5 luvussa
- matkustuskielto on määrättävä aina kun se on mahdollista (suhteellisuusperiaate)
- määrätään aina, jos tutkinnanjohtaja siihen suostuu
- muissa tapauksissa vakavasti harkittava
- käytännössä matkustuskielto määrätty myös vaikeuttamisvaaran kyseessä ollen
  - silloin on tavallista, että samalla määrätään yhteydenottokieltoja eli esimerkiksi ei saa ottaa yhteyttä jutun asianomistajaan ja todistajiin
  - yleensä mitä vakavampi rikos ja suurempi vaikeuttamisvaara, sitä vähemmän matkustuskielto soveltuu käytettäväksi
  - tutkinnan vaiheella ja vapaudenmenetyksen kestolla on myös merkitystä
- katso myös edellä vangitsemisharkinnan yhteydessä lausuttu (kohdat A.1.e ja A.2.2. c)
- osa tutkinnanjohtajista määrää vangitun vapautettavaksi ja määrää itse matkustuskiellon, osa katsoo paremmaksi antaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi vangitsemisasian uudelleen käsittelyssä, jossa matkustuskieltoa ei vastusteta
  - laki mahdollistaa molemmat tavat
  - jos tuomioistuin uudelleen käsittelyssä matkustuskieltoa määräämättä toteaa, että vangitsemiselle ei ole enää edellytyksiä, matkustuskieltoa samasta rikoksesta ei saa myöhemminkään määrätä, ellei ilmaannu seikkaa, johon vaatimuksen tekijä ei ole voinut vedota vangitsemiskäsittelyssä

- matkustuskieltoon määrätty voi saattaa muut kuin tuomioistuimen määräämät matkustuskiellot tuomioistuimen käsiteltäväksi ja voi pyytää tuomioistuimen määräämän matkustuskiellon osalta uudelleen käsittelyä
- jos tutkinnanjohtaja vangitsemisasian uudelleen käsittelyssä aikoo suostua matkustuskieltoon, tutkinnanjohtajan on hyvä ilmoittaa asiasta vangitulle/puolustajalle etukäteen
- uudelleen käsittelyä koskevalla pyynnöllä vangittu useimmiten riitauttaa pakkokeinon edellytykset kokonaan:
  - ”Vaadin, että minut vapautetaan tai toissijaisesti määrätään vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon.”
- kanteluissa hovioikeuden on aina tutkittava, onko pakkokeinon käytölle edellytyksiä, vaikka tutkinnanjohtaja ilmoittaisikin suostuvansa matkustuskieltoon taikka ilmoittaisi jo vapautaneensa vangitun ja määränneensä tämän matkustuskieltoon
  - ellei kantelija ole peruuttanut ensisijaista vaatimustaan kokonaan (pakkokeinoista) vapauttamisesta, hovioikeuden on kantelun johdosta lausuttava, onko pakkokeinon/matkustuskiellon käytölle edellytykset
  - tutkinnanjohtajan kannasta tietoinen vangittu voi harkintansa mukaan peruuttaa kantelun taikka uudelleen käsittelyä koskevan pyynnön, jos tyytyy tutkinnanjohtajan esittämään (ja mahdollisesti jo määräämään) matkustuskieltoon

b) Syytteen nostamisen määräajan pidentäminen/matkustuskiellon kumoaminen

- matkustuskiellossa syytteen nostamisen määräajan pidennyspyynnön johdosta menettely kuten edellä syytteen nostamisen määräajan pidentäminen vangitsemisen johdosta (kohta A.2.2. g)
  - matkustuskiellon johdosta pidennystä pyydetävä kuitenkin viimeistään viikkoa ennen 60 päivän täyttymistä
  - laissa ei ole määräästä, kuinka pitkäksi aikaa syytteen määräämistä (ja matkustuskieltoa) voi pidentää
  - Helsingin käräjäoikeudessa suositus enintään neljä kuukautta

- jos määrätään matkustuskielto, joka on määrätty päättymään ennen pääkäsitelyä, voiko kyseisen matkustuskiellon voimassaoloa jatkaa:

1. jos syyte on jo nostettu

- laki näyttäisi olevan yksiselitteinen, määräajan pidentäminen on tarkoitettu syytteen nostamista varten eli pelkästään matkustuskiellon voimassaolon pidentäminen ei ole mahdollista
- matkustuskieltopäätöstä voidaan muuttuneiden olosuhteiden vuoksi tai tärkeästä syystä muuttaa (PKL 5 luku 7 §)
- syyttäjä voineekin vaatia alunperin tietynä päivänä päättymään määrättyä matkustuskieltopäätöstä muutettavaksi siten, että matkustuskielto on voimassa pitempään kuin mitä alunperin oli määrätty

2. jos syytettä ei ole vielä nostettu (PKL 5 luku 8 § 2 ja 9 § 1)

- jos 60 päivää matkustuskiellon määräämisestä tulee täyteen eikä määräajan pidennystä syytteen nostamista varten ole myönnetty 60 päivän täyttymiseen mennessä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä tehdystä pyynnöstä, matkustuskielto on kumottava alunperin asetetusta matkustuskiellon voimassaoloajasta riippumatta tai
- jos 60 päivää matkustuskiellon määräämisestä ei tule täyteen ennen matkustuskiellon alunperin määrätyn voimassaoloajan viimeistä päivää, määräaika syytteen nostamiseksi voidaan pidentää
- tässäkin tapauksessa matkustuskiellon jatkaminen alunperin määrättyä pitemmäksi ei ole mahdollista

Esimerkki: Epäilty on 15.4.2015 määrätty vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon siten, että matkustuskielto on määrätty päättymään 30.6.2015. Syyte on nostettava 60 päivän kuluessa (eli kun määräaikalain soveltamista ei ole tältä osin laissa erikseen kielletty) viimeistään maanantaina 14.6.2015. Jos syytettä ei nosteta eikä määräajan pidentämistä myönnetä 14.6.2015 mennessä, matkustuskielto on tuolloin kumottava.

c) Muuta huomioitavaa matkustuskiellosta

- mikäli matkustuskielto tulee määrättäväksi siten, että olinpaikka on jonkun muun kuin kieltoon määrättävän (esimerkiksi lähisukulaisen) oma asunto, ennen kiellon määräämistä tulee varmistua siitä, että asunnonhaltija ja muut asunnossa vakituisesti asuvat hyväksyvät matkustuskiellon sisällön
  - käräjäoikeuden tulee sen vuoksi tarvittaessa kuulla näitä henkilöitä, ellei tutkinnanjohtaja tai avustaja ole asiaa etukäteen varmistanut
- matkustuskieltopäätös tulee antaa tiedoksi matkustuskieltoon määrätylle
  - yleensä hän saa päätöksestä tiedon ollessaan läsnä ratkaisua julistettaessa
  - muussa tapauksessa päätös on annettava hänelle erikseen tiedoksi
- laissa ei ole erikseen säädetty, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi itse kumota matkustuskieltoa (samoin kuin voi ja täytyy syyttäjää kuultuaan itse määrätä vangittu vapautettavaksi heti, kun vangitsemiselle ei ole enää perusteita)
  - käytännössä näin on katsottu voitavan menetellä, koska kysymys on pakkokeinon lieventämisestä
  - kumoamisesta on ilmoitettava syyttäjälle ja käräjäoikeudelle, joka voi päättää asian diaarissa
- käräjäoikeuden on kumottava määräämänsä matkustuskielto, jollei syytetty ole nostettu tai sen pidentämistä vaadittu ja myönnetty määräajassa
- kun matkustuskielto määrätään päättymään tiettyinä päivinä, sitä ei erikseen tarvitse kumota
- matkustuskiellon kumoamisesta ja muuttamisesta on ilmoitettava poliisille rekisteriin tehtäviä merkintöjä varten
  - mikäli syyte on ajoissa nostettu, syyteasiaa käsittelevän tuomarin tulee viimeistään syytteen nostamiselle asetetun määräajan päättyessä ilmoittaa matkustuskieltoa valvovalle poliisilaitokselle pääkäsitteilyn ajankohta, koska matkustuskielto lain mukaan jatkuu aina syyteasian käsittelyyn saakka

- lisäksi syyteasian käsittelyn päätyttyä on ilmoitettava poliisille, mikäli matkustuskielto edelleen pidetään voimassa
- poliisin tietojärjestelmässä matkustuskielto näkyy voimassa olevana vain sen 60 päivää, ellei muutoksista tiedoteta
- matkustuskieltoa valvoo se poliisi, johon ilmoittautumisvelvollisuus on määrätty
- jos pääkäsitteily perutaan tai sitä lykätään, käräjäoikeuden on määrättävä, pidetäänkö kielto edelleen voimassa
- pääkäsitteilyn jälkeen aikaisemmin määrätty matkustuskielto voidaan pitää voimassa vain, jos vastaaja tuomitaan ehdottoomaan vankeusrangaistukseen
  - tuomitulle matkustuskielto voidaan määrätä vain syyttäjän tai hänelle rangaistusta vaatineen asianomistajan vaatimuksesta
- mikäli matkustuskiellossa oleva rikkoo sen ehtoja, pelkästään rikkominen riittää vangitsemisen perusteeksi (mikäli ei ole kohtuutonta eikä suhteellisuusperiaatteen vastaista)
- vaadittaessa vangitsemista matkustuskiellon rikkomisen perusteella vangitsemisvaatimukseen on perusteeksi merkittävä joko rikos, jonka johdosta kielto on määrätty tai mahdollinen uusi rikos, jonka osalta vangitsemisen edellytykset täytyvät sekä erityisenä edellytyksenä matkustuskiellon rikkomisen ja muut kyseeseen tulevat perusteet
- käräjäoikeuskohtaisia eroja
  - Oulussa matkustuskiellon rikkomisen vangitsemisen perusteena on ollut tapana merkitä vangitsemisen perusteina olevien rikosten jatkeeksi ”lisäksi matkustuskiellon rikkomisen 15.5.2015” taikka jos yksistään matkustuskiellon rikkomisen, niin taustalla täytyy olla edelleen todennäköinen syy epäillä siitä rikoksesta, jonka perusteella matkustuskielto on määrätty

5. VANGITTAVAKSI VAADITUN TAIKKA VANGITUN VAPAUTTAMINEN

- tuomioistuिन varmistaa vapauttamisilmoituksen perillemenon, jos itse vapauttaa
- muissa tapauksissa tuomioistuिन luottaa siihen, että vapaaksi päästänyt viranomainen on varmistanut vapauttamisilmoituksen perillemenon vangitun säilytyspaikkaan
- tutkintavangin oikeudet ovat rajallisemmat kuin vankeusvankin oikeudet
  - vapauttaminen tutkintavankeudesta on tärkeää, vaikka tiedetäänkin vangitun olevan myös vankeusvanki
  - tutkintavangilla saattaa myös olla yhteydenpidon rajoituksia, joten vapauttamisilmoitus tutkintavankeudesta on tehtävä viipymättä, vaikka vangittu jatkaisikin vankeusvankina
- ”Määrätään tässä asiassa päästettäväksi heti vapaaksi.” taikka ”Määrätään päästettäväksi heti vapaaksi, ellei ole muuta syytä hänen kiinnipitämiselleen.”
- kun tutkinnanjohtaja ilmoittaa vapauttaneensa vangitun, erillistä päätösasiakirjaa ei tehdä, vaan asia päätetään diaarissa
  - viimeinen osaratkaisu merkitään lopulliseksi ja Sakarin vaiheisiin tehdään merkintä, että poliisi on vapauttanut

B. VAKUUSTAKAVARIKKO JA TAKAVARIKKO

1. VAKUUSTAKAVARIKKO (PKL 6 LUKU)

a) Edellytykset ja käsittely

- voidaan määrätä sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai valtiolle tuomittavan rahamääräisen menettämisseuraamuksen maksamisen turvaamiseksi
- edellytyksenä saatavan lisäksi vaara pyrkimyksestä välttää maksamista kätkemällä tai hävittämällä
- omaisuutta, pakenemalla tai muulla niihin rinnastettavalla tavalla
- omaisuutta voidaan määrätä vakuustakavarikkoon enintään sakkoa tai korvausta vastaava määrä
- myös oikeushenkilön omaisuutta voidaan määrätä vakuustakavarikkoon (yhteisösakko)
- jos useita yhteisvastuullisia korvausvelvollisia, kunkin osalta voidaan määrätä vakuustakavarikko saatavan koko määrän osalta
- vakuustakavarikosta päättää tuomioistuिन pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta ennen syytteen vireilletuloa ja syytteen vireilletulon jälkeen syyttäjän tai vahingonkorvausta vaativan asianomistajan vaatimuksesta
- toimivaltainen tuomioistuिन on syytteen käsittelevä tuomioistuिन
- vaatimus vakuustakavarikosta on tehtävä kirjallisesti ja se on otettava käsiteltäväksi viipymättä, ehdotonta määräaika ei ole
- vaatimus ja päätös on tehtävä kunkin maksuvelvollisen osalta erikseen
- pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää väliaikaisesta vakuustakavarikosta, ellei asia siedä viivytystä ja edellytykset ilmeisesti olemassa
- kohteena oleva omaisuus saadaan ottaa esitutkintaviranomaisen haltuun ennen vakuustakavarikon täytäntöönpanoa, jos se

on tarpeen täytäntöönpanon turvaamiseksi (esimerkiksi lentokentällä tavattu omaisuus, välitön maasta pois viemisen vaara)

- vaatimus vakuustakavarikosta on tehtävä tuomioistuimelle viimeistään viikon kuluessa väliaikais määräyksen antamisesta
- jos vaatimusta ei tehdä määräajassa, väliaikainen vakuustakavarikko lakkaa olemasta voimassa
- käsittelyssä hakijan on oltava läsnä
- vastaajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta istuntokäsittelyssä
- tiedoksiannossa käytetty kirjetiedoksiantoa, mutta lähtökohtaisesti tiedoksianto tulisi olla todisteellinen
  - vastaanottotodistuksella tai puhelintiedoksiantona
  - toimittaminen tiedossa olevalle avustajalle voi olla riittävä
- vakuustakavarikko on kumottava, jos saatavan maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä vakuus tai turvaamistoimen voimaansapitämiseen ei ole tarvetta
- tutkinnanjohtajan tulee tehdä esitys vakuustakavarikon kumoamisesta, jos sille ei ole enää edellytyksiä

b) Syytteen nostamisen määräaika ja sen pidentäminen

- syyte on nostettava neljän kuukauden kuluessa vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen antamisesta
- vakuustakavarikko on kumottava, ellei syytettä ole nostettu määräajassa
- syytteen nostamiselle asetettua määräaika voidaan pidentää hakemuksesta enintään neljä kuukautta kerrallaan
- pyyntö syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämisestä on tehtävä viimeistään viikko ennen määräajan päättymistä
  - määräaikalaki soveltuu eli jos viimeinen päivä on pyhäpäivä, sen voi tehdä vielä seuraavana arkipäivänä
- pyyntö määräajan pidentämisestä on otettava käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava syytteen nostamiselle asetetun määräajan kuluessa

- määräajan pidentämispyynnöstä on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sille, jota asia koskee
- voidaan ratkaista myös kirjallisen lausuman perusteella, jos määräajan pidentämistä ei vastusteta eikä istuntokäsittelyä vaadita
- määräajan pidentämistä koskeva asia voidaan ratkaista epäiltyä kuulematta, jos häntä ei tavoiteta
- määräajan pidentämistä koskevan pyynnön yhteydessä ei tutkita vakuustakavarikon edellytyksiä uudelleen, koska vakuustakavarikon määräämistä koskevasta päätöksestä voi valittaa ja sen perusteet voi saattaa uudelleen käsiteltäväksi
- tutkitaan vain, onko syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämiseen hyväksyttävät perusteet

c) Vakuustakavarikon uudelleen käsittely

- se, jota vakuustakavarikko koskee, voi saattaa vakuustakavarikon voimassa pitämistä koskevan asian tuomioistuimen uudelleen käsiteltäväksi
- vaatimus on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta, ei kuitenkaan tarvitse ottaa käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden kuukauden kuluttua edellisestä käsittelystä
- pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta

d) Muuta huomioitavaa vakuustakavarikosta

- pääasian ratkaisun yhteydessä tai jos vahingonkorvaus erotetaan käsiteltäväksi erikseen, käräjäoikeuden on määrättävä, onko vakuustakavarikko pidettävä edelleen voimassa
- vakuustakavarikkopäätöksestä valittaminen ei estä täytäntöönpanoa, ellei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää
- vakuustakavarikon täytäntöönpanosta huolehtii ulosottoviranomainen hakijan hakemuksesta (ulosottokaari 8 luku)
- tuomioistuin voi vakuustakavarikon määrätessään antaa tarkempia määräyksiä sen täytäntöönpanosta
- tutkinnanjohtajan hakemuksesta määrättävän vakuustakavarikon osalta ei yleensä ole tarpeen asettaa vakuutta

- tuomioistuini voi erityisestä syystä kuitenkin velvoittaa asianomistajan asettamaan vakuuden määrätessään vakuustakavarikon tälle tulevan vahingonkorvauksen tai hyvityksen maksamisen turvaamiseksi
- vakuustakavarikosta ja väliaikaisesta vakuustakavarikosta aiheutuneen vahingon ja kulujen korvaamisen osalta noudatetaan soveltuvin osin turvaamistoimia koskevia säännöksiä (OK 7 luku 11 §)
- jos saatava myöhemmin osoittautuu suuremmaksi, edellytysten täytyessä voidaan antaa uusi vakuustakavarikko ilmenneen lisäsaatavan osalta
- jos rikosasian tutkinta päättyy syyttämättäjättämispäätökseen, asianomistajalle tulee varata tilaisuus jatkaa vakuustakavarikon hakijana vahingonkorvaussaatavan turvaamiseksi
- jos asianomistaja haluaa jatkaa vakuustakavarikon voimassaoloa, asiassa on järjestettävä istunto
- asianomistajalle on lähtökohtaisesti asetettava velvollisuus vakuuden asettamiseen samoin perustein kuin OK 7 luvun mukaisen turvaamistoimen osalta, koska hän jää vastuuseen mahdollisten vahinkojen korvaamisesta syyttäjän jätettyä epäillyn syyttämättä
  - samalla tulee asettaa myös velvollisuus nostaa syyte tai vahingonkorvauskanne määräajassa, jotta vakuustakavarikko voidaan aikanaan päättää

2. TAKAVARIKOIMINEN JA ASIAKIRJAN JÄLJENTÄMINEN (PKL 7 LUKU)

a) Edellytykset ja käsittely

- takavarikon edellytyksenä on, että esine, omaisuus tai asiakirja on tarpeen todisteena rikosasiassa, rikoksella viety tai tuomiotaan menetetyksi

- takavarikon kohteena voi myös olla raha, jos se on kohdistettavissa rikokseen (esimerkiksi anastettua omaisuutta, huumausaineen ostamiseen käytetyt/tarkoitettut varat)
- asiakirjasta voidaan ottaa jäljennös, jos se on riittävä todistelun luotettavuuden kannalta, ja alkuperäinen palautetaan
  - suuri asiakirja-aineisto voidaan takavarikoida sen kopioimiseksi
- takavarikosta ja jäljentämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies
- tuomioistuini saa päättää siitä syytettyä käsitellessään
- poliisimies voi kiinnioton ja kotietsinnän yhteydessä ottaa haltuunsa esineen, omaisuuden tai asiakirjan ilman määräystäkin ja muissakin tapauksissa, jos asia ei siedä viivytystä
  - ilmoitettava viipymättä pidättämiseen oikeutetulle virkamille, joka päättää ilman aiheetonta viivytystä takavarikosta ja jäljentämisestä

b) Ilmoitusvelvollisuuden siirtäminen

- esineen, omaisuuden tai asiakirjan haltuun ottamisesta on ilmoitettava viipymättä sille, jonka luona omaisuus on takavarikoitu sekä sen omistajalle
- pidättämiseen oikeutettu virkamies voi siirtää päätöksellään ilmoituksen tekemistä enintään viikolla omaisuuden haltuunotamisesta, jos tärkeä tutkinnallinen syy sitä vaatii
- tuomioistuini voi sen jälkeen tutkinnanjohtajan hakemuksesta siirtää ilmoituksen tekemistä enintään kaksi kuukautta kerrallaan (esimerkiksi takavarikoidut postilähetykset, ilmoittaminen heti lähettäjälle ja vastaanottajalle vaarantaisi tutkinnan)
- hakemus ilmoitusvelvollisuuden siirtämisestä on tehtävä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä
- tuomioistuimen on otettava määräajan siirtämistä koskeva pyyntö käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa
- ilmoitus haltuun ottamisesta on kuitenkin tehtävä viipymättä esitutkinnan päätyttyä

c) Syytteen nostamisen määräaika

- takavarikko on kumottava niin pian kuin se ei ole enää tarpeen ja viimeistään, ellei syytettä ole nostettu neljän kuukauden kuluessa takavarikosta
  - määräaika hakemukselle lasketaan takavarikoimisesta (yleensä takavarikkopäätöksen tekopäivästä)
  - haltuunoton päivämäärä ei ole ratkaiseva, vaan takavarikkopöytäkirjasta ilmenee, milloin takavarikko on alkanut
- hakemus syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämisestä tulee tehdä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättämistä
- määräaikalain 5 §:n soveltamista ei ole kielletty, joten jos määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, toimenpiteen saa suorittaa seuraavana arkipäivänä
  - jos syytteen määräpäivä olisi sunnuntai, on pidentämispyyntö tehty määräajassa, kun se on tehty saman viikon maanantaina, pyyntö on vastaavasti ratkaistava määräajan kuluessa eli viimeistään viikon kuluttua maanantaina
- jos hakija esittää pyynnön myöhässä, pyyntö jätetään tutkimita liian myöhään tehtynä
- tuomioistuimen on otettava pidentämistä koskeva pyyntö käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa
- määräajan pidentämispyynnöstä on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sille, jota asia koskee eli lähtökohtaisesti omistajalle
- käytännössä lähetetään lausumapyyntö, jossa ilmoitetaan, että mikäli lausumaa ei toimiteta taikka toimenpidettä ei vastusteta eikä istuntokäsittelyä vaadita, käräjäoikeus ratkaisee asian kansliassa
- vähäisissä esimerkiksi yksittäisen puukon takavarikossa on perinteisesti jätetty ”takavarikoidun omaisuuden laatu huomioon ottaen” kuuleminen toimittamatta
  - kuulemisperiaatetta ei kuitenkaan voi sivuuttaa, vaan ainakin ensimmäisestä pidentämishakemuksesta on varattava tilaisuus tulla kuulluksi

- jos takavarikon kohteena on yrityksen omaisuutta, varataan tilaisuus tulla kuulluksi vain yrityksen edustajalle
- takavarikoidun omaisuuden muille yhteisomistajille ei varata tilaisuutta tulla kuulluksi
  - voivat saattaa takavarikon erikseen tuomioistuimen tutkittavaksi
- määräajan pidentämistä koskeva pyyntö voidaan ratkaista omistajaa kuulematta, jos häntä ei tavoiteta
- pyyntö voidaan ratkaista myös kirjallisen lausuman perusteella, jos pyyntöä ei vastusteta eikä istuntokäsittelyä vaadita
- pääsääntöisesti tuomioistuin voi pidentää syytteen nostamisen määräaika hyväksyttävästä syystä enintään neljällä kuukaudella kerrallaan, jos takavarikon edellytykset ovat olemassa eikä takavarikon voimassapitäminen ole kohtuutonta
- rikosasian laatuun ja selvittämiseen liittyvien erityisten syiden vuoksi takavarikon määräaika voidaan pidentää vuosi kerrallaan tai määrätä takavarikko pidettäväksi voimassa toistaiseksi
- takavarikko voidaan määrätä olemaan voimassa toistaiseksi myös, jos takavarikon kohteen hallussapito on kielletty
- jos syytettä ei nosteta eikä määräaika ole pidennetty määräajassa, takavarikkoasia merkitään diariin päättyneeksi
  - päätöstä takavarikon kumoamisesta ei ole tarpeen tehdä

d) Takavarikkoasian uudelleen käsittely

- se, jota takavarikko koskee, voi saattaa takavarikon voimassapitämistä koskevan asian tuomioistuimen käsiteltäväksi
- pyyntö on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta, ei kuitenkaan tarvitse ottaa käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden kuukauden kuluttua asian edellisestä käsittelystä
- hakemuksesta on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sille, jota asia koskee
- hakemus voidaan kuitenkin ratkaista kuulematta, jos kuultavaa ei tavoiteta

- takavarikon voimassapitäminen/kumoamisvaatimus käsitellään istunnossa ja voidaan ratkaista, vaikka kuultavat eivät saavu istuntoon
  - edes hakijan poisjäänti ei estä asian käsittelyä, jos häntä ei ta-
voiteta, vaan asia ratkaistaan pyynnössä ja mahdollisissa kuul-
tavien lausumissa esitettyjen seikkojen perusteella
- jos tuomioistuin kumoaa takavarikon, voidaan samalla määrätä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, ettei omaisuutta palauteta ennen tuomioistuimen samalla asettaman määrääjän kulumista tai ratkaisun tulemista lainvoimaiseksi

e) Muuta huomioitavaa takavarikosta

- tuomioistuin määrää takavarikon kumoamisesta tai asiakirjan säilyttämättä jättämisestä, jos se on päättänyt takavarikoimisesta tai asiakirjan jäljentämisestä tai oikeudenkäynnissä on esitetty takavarikoituun esineeseen, omaisuuteen tai asiakirjaan kohdistuva vaatimus
- tuomioistuimen päätöksestä takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä koskevassa asiassa voidaan valittaa, mutta se ei kuitenkaan estä takavarikoimista
- tuomioistuimen tulee syyteasian ratkaistessaan määrätä, onko takavarikko pidettävä voimassa, kunnes menettämisseuraamus pannaan täytäntöön tai toisin määrätään
- tuomioistuimen ja muun takavarikosta päättävän viranomaisen on tehtävä takavarikoimisesta ja takavarikon kumoamisesta ulosottokaaren 4 luvun 33 §:ssä tarkoitettu rekisteri-ilmoitus, jos takavarikon kohteena on mainitussa pykälässä tarkoitettu esine tai omaisuus (muun muassa kiinteistö ja muu kiinnityskelpoinen omaisuus)

C. KOTIETSINTÄ (PKL 8 LUKU)

- yleinen kotietsintä kohdistuu kotirauhan suojaamaan paikkaan (rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaan suojan piiriin kuuluva paikka)
- erityisellä kotietsinnällä tarkoitetaan etsintää sellaisessa tilassa, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10–14, 16, 20 tai 21 §:n mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja johon ei pakkokeinoin 7 luvun 3 §:n nojalla saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä
- paikanetsintä (yleistä kotietsintää) tehdään muussa paikassa, johon ei ole yleistä pääsyä taikka johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana, taikka jonka kohteena on kulkuneuvo

1. Yleinen kotietsintä

- yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies
- tuomioistuimella jälkikäteinen rooli: kotietsintä voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi

a) Edellytykset

- yleinen tai erityinen kotietsintä saadaan toimittaa rikoksesta epäillyn hallinnassa olevassa paikassa, jos:
  1. on syytä epäillä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 kuukautta vankeutta tai selvitettävänä ovat yhteisösakon tuomitsemiseen liittyvät seikat ja
  2. etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto, vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus tai seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä
  - jos paikka ei ole rikoksesta epäillyn hallinnassa, kotietsintä saadaan toimittaa 1 kohdassa säädettyin edellytyksin vain, jos rikos on tehty siellä tai epäilty on otettu siellä kiinni taikka jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsin-

nässä löytyy 2 kohdassa tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka

- yleinen kotietsintä saadaan toimittaa esitutkintaan noudettavan, kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi
  - muualla kuin etsittävän henkilön hallinnassa olevassa paikassa vain, jos hänen voidaan erittäin pätevin perustein olettaa olevan siellä
- paikanetsintä saadaan tehdä esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi kotietsinnälle kohdassa 2 säädettyin edellytyksin tai kiinniotettavan henkilön löytämiseksi hänen hallinnassaan olevasta paikasta
- kotietsinnän voi tehdä, jos sen menestykselliseen toimittamiseen on perusteltu ennako-odotuksia, jotka liittyvät käytävissä oleviin tietoihin epäilystä rikoksesta ja rikoksesta epäilystä
- kotietsinnällä on oltava kytkeä konkreettisen rikoksen tutkintaan, kotietsintä ei ole sallittua vain henkilön aikaisemman rikollisuuden perusteella tiedustelutyypin tiedon hankkimiseksi konkreettisen rikosepäilyn tutkimisen sijasta

b) Menettely

- kotietsinnässä on oltava mahdollisuuksien mukaan läsnä todistaja
- erityistä kotietsintää ei saa suorittaa ilman etsintävaltuutetun läsnäoloa
- kohteena olevalle on varattava tilaisuus olla läsnä toimituksessa tai hänen poissa ollessaan paikassa luvallisesti olevalle henkilölle
- kohteena olevalle on varattava myös tilaisuus kutsua siihen todistaja, ellei se viivytä toimitusta merkittävästi
- ellei kukaan ole läsnä, pöytäkirjan jäljennös kotietsinnästä on viipymättä toimitettava sille, jonka luona etsintä on toimitettu

- etsinnän suorittaja voi käyttää etsinnässä apunaan asianomistajaa tai muuta henkilöä, joka voi antaa etsinnän suorittamiseksi välttämättömiä tietoja
  - valvottava, ettei tämä saa salassa pidettävistä tiedoista enempää tietoa kuin on välttämätöntä
- kotietsintää aloitettaessa on ilmoitettava etsinnän tarkoitus ja annettava etsintäpäätöksen jäljennös tai jos sitä ei ole, ilmoitettava oikeudesta saada pyynnöstä jäljennös
- ilmoitettava myös oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi
- kotietsintää ei saa ilman erityistä syytä toimittaa kello 22:n ja 7:n välisenä aikana

c) Kotietsinnän saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi

- se, jonka luona kotietsintä (yleinen tai erityinen) on toimitettu, voi saattaa käräjäoikeuden käsiteltäväksi, ovatko kotietsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa taikka onko etsinnässä menetelty lain 5 tai 6 §:n edellyttämällä tavalla
  - paikanetsintää ei voi saattaa käräjäoikeuden käsiteltäväksi
- vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa kotietsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon etsinnän toimittamisesta
- käsittelyyn sovelletaan, mitä 3 luvun 1 ja 3 §:ssä säädetään vangitsemisvaatimuksen käsittelemisestä
- toimivaltainen tuomioistuin on syytteen käsittelevän tuomioistuimen lisäksi ainakin se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä kotietsinnän suorittamispaikka on
- jos pöytäkirjaa ei ole pyynnön liitteenä, se pyydetään poliisilta viran puolesta toimivaltakysymysten ja määräajan selvittämiseksi
- vaatimuksen esittäjälle ja pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle varataan tilaisuus tulla kuulluksi käsittelyssä
- voidaan ratkaista kansliassa ilman istunkäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi (esimerkiksi vaatimus tullut liian

myöhään, väärään tuomioistuimeen tai muu niihin rinnastettava syy, joka ei edellytä suullista käsittelyä)

- asia tutkitaan vain siinä laajuudessa kuin vaatimus on esitetty eli edellytysten tai menettelyn laillisuuden osalta
- ratkaisussa todetaan, onko kotietsinnältä puuttunut vaatimuksessa väitetty edellytys tai onko väitetty menettelyvirhe tapahtunut
  - kotietsintää ei kumota päätöksellä
- valtioon kohdistettu vahingonkorvausvaatimus voidaan tutkia samassa yhteydessä
  - edellyttää, että valtio on haastettu vastaajaksi ja sille on varattu tilaisuus tulla kuulluksi vahingonkorvausvaatimuksesta (KKO 2014:57 ja 58)
  - valtion puhevaltaa korvauskysymyksissä ovat käyttäneet ainakin aluehallintovirastot ja Poliisihallitus
- käräjäoikeuden ratkaisusta saa valittaa

2. ERITYINEN KOTIETSINTÄ

- tuomioistuin päättää erityisestä kotietsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta
  - syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin tai
  - ennen syytteen nostamista etsinnästä myös se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä etsinnän kohteena oleva paikka sijaitsee
- tuomioistuin päättää myös erityiseen kotietsintään liittyvästä laite-etsinnästä

a) Edellytykset

kuten yleisessä kotietsinnässä katso edellä kohta C.1.a.

b) Menettely

- vaatimus erityisestä kotietsinnästä on otettava käsiteltäväksi viipymättä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa
- käsittely voidaan toteuttaa videoyhteydellä
- ratkaistaan kuulematta sitä, jonka luona erityinen kotietsintä on toimitettava
- tuomioistuin määrää etsintävaltuutetun valvomaan, ettei takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen kohdistu tietoon, jonka osalta todistaja ei saisi todistaa tai saisi kieltäytyä todistamasta
- etsintävaltuutetulta kysytään suostumus tehtävään, tämä on yleensä käräjäoikeuden tehtävä, vaikka poliisi esittäisikin tiettyä asianajajaa tehtävään
- erityisestä kotietsinnästä tehdystä päätöksestä ei voi valittaa, mutta pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kannella päätöksestä
- jos yleisessä kotietsinnässä tai paikanetsinnässä ilmenee, että etsintä kohdistuu erityisen kotietsinnän tarkoittamaan aineistoon tai erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti, pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää erityisen kotietsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä
- jos erityisen etsinnän yhteydessä takavarikoidaan tai otetaan haltuun aineistoa, jonka haltuunottoa etsintävaltuutettu on vastustanut, aineistoa ei saa enempää tutkia ja se tulee sinetöidä
- pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on viipymättä ja viimeistään 3 päivän kuluttua sinetöimisestä saatettava kirjallisella hakemuksella tuomioistuimen ratkaistavaksi, voidaanko sineitöityä aineistoa tutkia tai hyödyntää
- toimivaltainen on syytteen käsittelevä tuomioistuin sekä ennen syytteen nostamista se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä etsinnän kohteena oleva paikka sijaitsee
- tuomioistuimen on otettava asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään 7 päivän kuluttua hakemuksen saapumisesta

- etsintävaltuutetulle sekä sille, jota asia muutoin koskee, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi käsittelyssä
- voidaan ratkaista kuulematta, jos näitä henkilöitä ei tavoiteta
- tuomioistuimen on päätettävä, voidaanko aineisto tai sen osa takavarikoida tai jäljentää
  - päätöksestä saa valittaa
  - valituksen kohteena oleva aineisto on pidettävä sinetöitynä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu

D. SALAISET PAKKOKKEINOT (PKL 10 LUKU)

a) Edellytykset

- pakkokeinoja voidaan pakkokeinoina nojalla käyttää vain jo tapahtuneen rikoksen selvittämiseksi (poliisilain perusteella haettaessa myös rikosten estämiseksi)
- luvan myöntäminen edellyttää, että esitutkinnan aloittamisen kynnyksellä on ylittynyt eli on syytä epäillä, että rikos on tehty
- voidaan käyttää myös selvitettyinä sellaisia rikoksia, joissa tekijöiden henkilöllisyys ei ole tiedossa
- pakkokeinolla tulee olla merkitystä nimenomaan sen kohteeksi joutuvan henkilön rikoksen selvittämiseen
- kaikkien salaisten pakkokeinojen osalta yleinen edellytys on, että niiden käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja
- kunkin salaisen pakkokeinon osalta on lisäksi sitä koskevia erityisiä edellytyksiä, jotka koskevat yleensä epäilystä rikoksesta säädetyn rangaistuksen ankaruutta tai epäillyn rikoksen lajia
- telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seuranta, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpikäymistä saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi
  - pakkokeinolla tavoiteltavan tiedon on oltava keskeinen, muttei välttämättä ratkaiseva todiste

- esimerkiksi jos muulla tavalla tietojen hankkiminen merkitsisi kohtuuttomia kustannuksia tai työmäärää poliisille, tai on vaara esitutkinnan ratkaisevasta viivästyttämisestä ilman pakkokeinoja käyttämällä saatavia tietoja
- peitetoiminta, valeosto ja asuntokuuntelu edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi
- tuomioistuin päättää myös poliisilain 5 luvun mukaisista pakkokeinoista rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai vaaran torjumiseksi

b) Toimenpiteet kansliassa

- asia kirjataan diaariin, kun kirjallinen hakemus on saapunut
  - hakija kantajaksi ja epäilty, mikäli on tiedossa, vastaajaksi
  - huomautustietoihin merkitään hakemuksen perusteena oleva rikos ja asian rikosilmoitusnumero
- julkisuusluokaksi tulee merkitä telesalainen
  - salaiset pakkokeinot yleensä suoraan lain nojalla diaaritietoja myöten salassa pidettäviä
- asian viimeinen ratkaisu merkitään lopulliseksi ratkaisuksi, kun luvan voimassaoloaika on päättynyt eikä uutta lupaa ole pyydetty
- asia kuitenkin arkistoidaan vasta kun diaaritiedot ja asiakirjat ovat tulleet julkisiksi
- poliisin on ilmoitettava käräjäoikeudelle, kun se on ilmoittanut pakkokeinon käytöstä epäillylle, tai kun se on lopettanut pakkokeinon käytön ennen luvan voimassaolon päättymistä
- ratkaisua tehtäessä on tärkeää valita oikea päätöspohja nykyisin tarjolla olevista useista vaihtoehdoista

c) Käsittely

- hakemus on tehtävä kirjallisesti ja siihen on kirjattava kaikki tiedot sekä rikoksen että rikoksesta epäillyn osalta, suullisesti täydennettävää pitäisi olla vain poikkeuksellisesti
- hyvä ilmoittaa päivystävälle tuomarille etukäteen tulossa olevasta hakemuksesta, erityisesti jos se on erittäin kiireellinen, jolloin voidaan sopia käsittelyn ajankohdasta

- hakemus on otettava käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava kiireellisesti
- käsittelyssä tulee olla läsnä pidättämiseen oikeutettu virkamies tai hänen määräämänsä virkamies
- käsittely voidaan toimittaa tarvittaessa videoyhteyttä käyttäen
- jos on aikaisemmin myönnetty lupa telekuunteluun tai -valvontaan, samaan epäiltyyn ja rikokseen liittyvä vaatimus uuteen telesoitteeseen tai -päätelaitteeseen voidaan ratkaista vaatimuksen tekijän läsnä olematta, jos lupa-asian ratkaisusta on kulunut vähemmän kuin kuukausi
- ratkaistaan kuulematta rikoksesta epäiltyä tai telesoitteen tai -päätelaitteen haltijaa tai kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa
- jos kysymys on suostumuksella annettavasta luvasta, telesoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta, jollei siihen ole tutkinnallisesta syystä estettä
  - kuuleminen voitaneen tehdä puhelimitsekin asiaa käsiteltäessä
- esitutkinnassa tulisi lähtökohtaisesti kirjata suostumus luvan antamiseen joko esitutkintakertomukseen tai muuhun asiakirjaan, josta suostumus on myöhemmin todennettavissa
  - asianosainen voi samalla myös ilmoittaa, haluaako hän tulla vielä kuulluksi asiaa käsiteltäessä
- vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai teknistä katselua koskevaa asiaa käsiteltäessä on säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta
- asuntokuuntelua koskevan vaatimuksen käsittelyä varten tuomioistuimen on määrättävä julkinen asiamies valvomaan rikoksesta epäillyn ja muiden kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etua
- jos luvalla haetaan myöhemmin jatkoa, käsittelyissä on kiinnitettävä huomiota siihen, ovatko aikaisemmat epäilykset osoittautuneet perustelluiksi

- ratkaisussa voidaan viitata hakemukseen, jos siitä ilmenee riittävät perusteet luvan myöntämiseksi
- liitepäätös on hyväksytty myös hovioikeuskäytännössä
  - esimerkiksi ”Liitteenä olevasta vaatimuksesta ilmenevillä perusteilla, jotka vaatimuksen tekijä on istunnossa seikkaperäisesti selostanut, käräjäoikeus katsoo asiassa olevan lain mukaiset edellytykset vaaditulle pakkokeinojen käytölle.”
- käytännössä on jopa menetelty siten, että kirjalliseen vaatimukseen on käsin lisätty istunnossa esitetyt lisäperusteet
  - ei tarvitse kirjata päätökseen erikseen
- pakkokeinoa käytettäessä saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu (ylimääräinen tieto), voidaan käyttää laissa säädetyin edellytyksin
- ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuimien pääasian käsittelyn yhteydessä

d) Telepakkokeinot

- telekuuntelua voidaan kohdistaa vain rikoksesta epäiltyyn tai häneltä peräisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin
- telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta ja tukiasematietojen hankkimisesta päättää tuomioistuimien pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta
- lupa telekuunteluun ja -valvontaan voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan
  - laissa on erityinen määräaikaisten laskemista koskeva säännös PKL 10 luku 51 §: määräaikalakia ei sovelleta
  - sitä vastaavasti säädetään, että ”Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestyksnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.”

- vaatimuksessa ja päätöksessä on lain mukaan mainittava luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella (telekuuntelusta päättäminen PKL 10 luku 5 § ja televalvonnasta päättäminen PKL 10 luku 9 §)
  - hovioikeuspiirissä on kahta käytäntöä siinä, tulisiko kuukaudeksi annettavan luvan voimassaoloaika merkitä päättyväksi viimeistään sen alkamisaikaa vastaavana kellonaikana (esimerkiksi 11.4.2015 kello 11.00 – 11.5.2015 kello 11.00) vai onko riittävää, että lupa päättyy määräkuukauden vastaavana päivänä (esimerkiksi 11.4.2015 kello 00.00 – 11.5.2015 kello 23.59)
  - kellonaikojen laskemista ei mainita määräaikojen laskemista koskevassa pakkokeinolain 10 luvun 51 §:ssä
- lupa televalvontatietojen hankkimiseen takautuvasti voidaan antaa kuukautta pidemmäksi ajaksi
- pelkkä päätös telepakkokeinoissa riittää eli erillistä lupa-asiakirjaa ei tarvitse enää tehdä, koska niitä ei toimiteta teleoperaattoreille eikä laki edellytä erillisen lupapaperin laatimista (tässä käräjäoikeuskohtaisia eroja)
- viikonloppupäivystyksessä erillinen, jopa käsin täytettävä lupa puoltaa paikkaansa
  - päätöksen voi tehdä kirjallisena jälkikäteen kansliassa
- telesoitteen ja telepäätelaitteen haltijan suostumuksella televalvontaa voidaan kohdistaa tämän hallinnassa olevaan telesoitteeseen tai -päätelaitteeseen laissa erikseen mainittujen rikosten osalta
- jos esitutkinta koskee rikosta, jonka johdosta joku on saanut surmansa, oikeudenomistajien suostumusta uhriin kohdistuvaan televalvontaan ei tarvita
- rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi voidaan antaa lupa sijaintitietojen hankkimiseen, jos on syytä epäillä karttamista tai paikoilua
- pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää televalvonnasta telesoitteen tai -päätelaitteen haltijan suostumuksella, kun on syytä epäillä rikosta, jonka johdosta teleosoite tai päätelaite on

oikeudettomasti toisen hallussa tai sitä on käytetty tekovälineenä lähestymiskiellon rikkomisessa, soittamalla tai viestejä lähettämällä tehdyssä ilkkivallassa tai viestintärauhan rikkomisessa

- kiireellisessä tapauksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää televalvonnasta sekä sijaintitietojen ja tukiasematietojen hankkimisesta, kunnes tuomioistuimien on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen
- tutkinnanjohtajan on saatettava kiireellisesti tehtyjen päätösten osalta vaatimuksensa tuomioistuimen ratkaistavaksi heti ja viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta
- rikoksen oletettuna tekoajana oletetun tekopaikan läheisyydessä sijaitsevan tukiaseman tietojen hankkimiseen voidaan antaa lupa, kun on syytä epäillä rikosta, johon voidaan antaa lupa televalvontaan (ns. tolppalupa)

e) Muut salaiset pakkokeinot

- tuomioistuimien päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta asuntokuuntelusta, henkilön teknisestä seurannasta, teknisestä lait tarkkailusta ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneen teknisestä kuuntelusta sekä teknisestä katselusta, kun se kohdistuu kotirauhan suojaamaan paikkaan tai rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen epäiltyyn
- lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan paitsi teknisen seurannan osalta 6 kuukaudeksi
- päätöksen sisällöstä on määräyksiä laissa
- kiireellisessä tapauksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää teknisestä seurannasta ja teknisestä lait tarkkailusta, kunnes tuomioistuimien on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen
- tutkinnanjohtajan on saatettava kiireellisesti tehtyjen päätösten osalta vaatimuksensa tuomioistuimen ratkaistavaksi heti ja viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta

f) Ilmoitusvelvollisuus pakkokeinon käytöstä jälkikäteen

- telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, suunnitelmallista tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilyksistä on ilmoitettava epäillylle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi tai esitutkinta on muuten päätetty tai keskeytetty tai viimeistään vuoden kuluttua pakkokeinon käytön lopettamisesta
- peitetöiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä on ilmoitettava epäillylle ilman aiheetonta viivytyksiä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi
- tuomioistuimien voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että ilmoitusta epäillylle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan
- ilmoitus saadaan jättää tuomioistuimen päätöksellä kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi tai hengen tai terveyden suojaamiseksi
  - tulee kyseeseen vain hyvin poikkeuksellisesti, suositeltavampaa on määrätä riittävän pitkä aika ilmoittamisvelvollisuuden lykkäämiselle
- kun poliisi on ilmoittanut epäillylle tähän kohdistuneesta salaisesta pakkokeinosta, sen on viipymättä ilmoitettava tästä asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle, jotta asian diaaritiedot ja asiakirjat voidaan merkitä julkisiksi
  - voidaan määrätä julkiseksi tulosta myös siten, että diaaritiedot ja asiakirjat tulevat julkiseksi vuoden kuluttua päätöksestä, jollei hakija sitä ennen pyydä asian määräämistä salassa pidettäväksi tai lykkäystä julkiseksi tuloon
  - tämä on suositeltavampi vaihtoehto esimerkiksi ns. tolppalupien osalta, joissa ei välttämättä epäiltyä saada selville eikä ilmoitusta voida tehdä
  - jos esimerkiksi lupa asuntokuunteluun hylätään, asiaa on tulkittava siten, että salaista pakkokeinota ei edes käytetä eikä siitä myöskään tarvitse ilmoittaa epäillylle, joten asia ei tulisi lainkaan julkiseksi

- laissa diaaritietoja myöten salassa pidettäväksi määrätty asia pysyy hylkäävissä tapauksissa salaisena ainakin esitutkinnan päättymiseen saakka

E. ULKOMAALAISEN SÄILÖÖNOTTOASIA

a) Edellytykset

- ulkomaalaiseen kohdistuvien turvaamistoimien yleiset edellytykset ovat ulkomaalaislain 117 a §:ssä eli ulkomaalaiseen voidaan kohdistaa turvaamistoimia, jos turvaamistoimi on välttämätöntä hänen:
  - 1) maahantulonsa tai maassa oleskelunsa edellytysten selvittämiseksi tai
  - 2) maasta poistamistaan koskevan päätöksen valmistelemiseksi tai täytäntöönpanon turvaamiseksi taikka muutoin maasta poistumisen valvomiseksi
- lähtökohtana ensisijaisesti muiden ulkomaalaislain mukaisten turvaamistoimien käyttäminen eli ilmoittautumisvelvollisuus, vakuuden asettaminen ja matkustusasiakirjojen luovuttaminen
- säilöön ottamisen erityiset edellytykset ovat ulkomaalaislain 121 §:ssä eli ulkomaalainen voidaan yksilöllisen arvioinnin perusteella ottaa säilöön, jos:
  - 1) ulkomaalaisen henkilökohtaiset tai muut olot huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa, että ulkomaalainen piileskelisi, pakenisi tai muulla tavoin vaikeuttaisi huomattavasti itseään koskevaa päätöksentekoa tai maasta poistamistaan koskevan päätöksen täytäntöönpanoa
  - 2) säilöönotto on tarpeen ulkomaalaisen henkilöllisyyden selvittämiseksi
  - 3) ulkomaalainen on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen ja säilöönotto on tarpeen maasta poistamispäätöksen valmistelun tai täytäntöönpanon turvaamiseksi
  - 4) ulkomaalainen on säilöön otettuna tehnyt uuden kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen lähinnä

maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanon viivyttämiseksi tai häiritsemiseksi

- 5) säilöönotto perustuu vastuuvaltion määrittämisestä annetun Euroopan neuvoston asetuksen nro 604/2013 (Dublin III-asetus) 28 artiklaan (huom. edellyttää merkittävää katoamisvaaraa)
  - 6) ulkomaalaisen henkilökohtaiset ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa, että hän muodostaa uhkan kansalliselle turvallisuudelle
- pakenemisen vaara voi olla kyseessä, jos muuta turvaamistoimea on käytetty, mutta se on osoittautunut riittämättömäksi, tai jos ulkomaalainen on vaihtanut asuinpaikkaansa ilmoittamatta yhteystietojaan viranomaiselle
  - rikollisen toiminnan osalta kynnys on olennaisesti matalampi kuin jatkamisvaara vangitsemisen yhteydessä
    - edellytys täyttyy yleensä, jos on tuomittu useammasta rikoksesta sakkorangaistus tai poliisilla on epäily useammasta rikoksesta niiden laadusta riippumatta
  - alaikäisen säilöön ottaminen on sallittua vain, jos se on viimeisjaisena keinona välttämätöntä
    - lasta ja sosiaaliviranomaista on kuultu
    - huoltajan kanssa säilöön otettavan osalta lisäksi säilöönnoton on oltava välttämätöntä huoltajan ja lapsen välisen perheyhteyden säilyttämiseksi
  - ilman huoltajaa olevat alaikäiset
    - alle 15-vuotiasta ei saa ottaa säilöön
    - 15 vuotta täyttänyttä ei saa ottaa säilöön, ennen kuin häntä koskeva maastapoistamispäätös on täytäntöönpanokelpoinen
    - enimmäisaika säilössäpidolle 72 tuntia, jota voidaan jatkaa erityisistä syistä enintään 72 tuntia
  - säilöön ottamisesta päättää poliisilaitoksen, keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies tai rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies tai vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies

- säilöön otettu on mahdollisimman pian sijoitettava säilöönottotyksikköön
- säilöön ottamisesta päättämään toimivaltainen virkamies voi päättää sijoittamisesta poikkeuksellisesti poliisin pidätystiloihin, jos
  - 1) säilöönottotyksiköt ovat tilapäisesti täynnä
  - 2) säilöönotto tapahtuu kaukana lähimmästä säilöönottotyksiköstä (jolloin pidätystiloissa säilöönoton maksimikesto enintään 4 vrk)

b) Käsittely

- säilöön ottamisesta ja poikkeuksellisesta sijoittamisesta pidätystiloihin on ilmoitettava viipymättä ja viimeistään säilöön ottamista seuraavana päivänä säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle tai kiireellisessä tapauksessa muullekin käräjäoikeudelle (viikonloppuisin hovioikeuspiirin päivystävälle tuomarille)
- ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti
  - puhelimitse tehty ilmoitus on toimitettava viipymättä kirjallisesti
  - ilmoitus säilöön ottamisesta voi käytännössä olla poliisin tekemä kirjallinen säilöönottopäätös
  - laki ei edellytä erillisen kirjallisen vaatimuksen toimittamista käräjäoikeudelle (katso ulkomaalaislaki 124 § 1 ja 2)
  - käytännössä poliisi useimmiten toimittaa myös vaatimuksen kirjallisena
- suositeltavaa on olla yhteydessä päivystävään tuomariin puhelimitse jo ennen kirjallisen ilmoituksen toimittamista kuten vangitsemisasiossa, jotta voidaan sopia käsittelyajasta heti
- käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään 4 vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta
- jos säilöön otettua säilytetään poliisin pidätystiloissa, koska säilöönotto tapahtuu kaukana lähimmästä säilöönottotyksiköstä, asia on otettava käsiteltäväksi viimeistään vuorokauden kuluttua ilmoituksesta

- ilman huoltajaa olevan lapsen säilöönottoasia on aina otettava käsiteltäväksi viimeistään vuorokauden kuluttua ilmoituksesta
- määräaikalakia ei sovelleta määräaikoja laskettaessa, joten käsittely on tarvittaessa järjestettävä jopa viikonloppuna tai arkipyhänä
- käräjäoikeus voi määrätä säilöönottoasiassa annettavaksi oikeusapua ilman selvitystä hakijan taloudellisista oloista sekä määrätä samalla suoraan oikeusapulain tarkoittaman avustajan (ulkomaalaislaki 9 §)
  - säilöönottoasioissa avustaja voi jättää paperilaskun, koska sen maksu Romeossa on mahdollista
- käräjäoikeuden on huolehdittava, että käsittely ja siinä tehty päätös tulkitaan säilöön otetulle hänen ymmärtämällään kielellä
  - tulkin hankkimisesta käsittelyyn tulee sopia hakijan kanssa jo käsittelystä sovittaessa kuten vangitsemisasiossa
- turvapaikanhakijan henkilöllisyys säilöön ottamista koskevassa asiassa voidaan määrätä salassa pidettäväksi, jollei ole ilmeistä, ettei tiedon antaminen vaaranna turvapaikanhakijan tai tämän läheisen turvallisuutta
  - salassapidosta päätetään käytännössä vasta ensimmäisessä käsittelyssä, joten juttulistalle ei pitäisi merkitä henkilön nimeä, jos on turvapaikanhakija tai siitä ei ole varmuutta
    - > merkitään vain asian diaarinumero, hakija ja asian laatu säilöönottoasia
  - kaikkien säilöönottoasioiden ensimmäisen käsittelyn alussa on syytä käsitellä henkilöllisyyden salassapitoa koskeva kysymys
  - on syytä kirjata, määrätäänkö henkilöllisyys salassa pidettäväksi ja sen perusteet tai se, ettei kyse ole turvapaikanhakijasta
- säilöönottoasian käsittelyssä on oltava läsnä säilöönnotosta tai poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättänyt virkamies tai hänen määräämänsä virkamies
- säilöön otettu on tuotava istuntoon ja häntä on kuultava säilöön ottamisen ja poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä

- ulkomaalaislain 6 §:n kuulemisvelvoite alaikäistä koskevan päätöksenteon osalta koskee jopa alle 12-vuotiasta, jos tämä on niin kehittynyt, että hänen näkemykseensä voidaan kiinnittää huomiota
- lapsen säilöönottoasiaa käsiteltäessä on oltava kirjallinen lausunto sosiaaliviranomaiselta (ulkomaalaislaki 125 a §)
  - sovittava hakijan kanssa kuka huolehtii sen hankkimisesta, yleensä hakijan tulisi pyytää sosiaaliviranomaista laatimaan lausunto jo tätä alaikäisen säilöönottopäätöksen tekemisen yhteydessä kuullessaan, jos käräjäoikeuskäsittely näyttää todennäköiseltä
- yleensä säilöönottoasia käsitellään kunkin säilöön otettavan osalta erikseen, mutta lapsen ja huoltajan asiat voidaan käsitellä samalla kertaa puhevallan käyttöön liittyvistä syistä
- ilman huoltajaa olevan alaikäisen lapsen säilöönottoasiassa hänen edunvalvojalleen tai edustajalleen on varattava tilaisuus tulla kuulluksi
- käsittelyssä on esitettävä selvitys säilöön ottamisen ja säilöön otetun ulkomaalaisen poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä
- käsittelyä voidaan lykätä vain erityisistä syistä, jolloin säilöönotto jatkuu seuraavaan käsittelyyn, ellei toisin määrätä

c) Ratkaisu

- päätös on julistettava heti käsittelyn päätyttyä
- jos edellytyksiä säilössä pitämiselle ei ole, säilöön otettu on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi
- jos ulkomaalainen määrätään pidettäväksi edelleen säilössä, hänet on passitettava lähtökohtaisesti säilöönottoyksikköön sen mukaan, miten niistä tilaa löytyy tai sijoittaminen on tarkoituksenmukaista
- alle 18-vuotiasta ei saa sijoittaa poliisin pidätystiloihin
- jos passitetaan säilytettäväksi poliisin pidätystiloissa, sen tulee olla lyhytaikaista ja siihen on oltava perusteet (esimerkiksi kuljetuksen odottaminen/paikan vapautuminen)

- säilöönottoyksikköjä on nykyään kaksi eli Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluva Helsingin Metsälän säilöönottoyksikkö sekä Etelä-Karjalan käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluva Joutsenon säilöönottoyksikkö
- jos päätös tehdään muussa käräjäoikeudessa kuin säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudessa, päätöksestä on viipymättä ilmoitettava säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle
- säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeuden on omasta aloitteestaan otettava säilöön ottamista ja poikkeuksellista sijoittamista koskeva asia uudelleen tutkittavaksi viimeistään kahden viikon kuluttua edellisestä käsittelystä
- kun säilöön otettu siirretään säilöönottoyksikköön, päätös säilöön otosta tulee lähettää asian uudelleen käsittelyä varten siihen käräjäoikeuteen, jonka alueella olevaan säilöönottoyksikköön säilöön otettu toimitetaan
  - päätös lähetetään vasta kun ilmoitus säilöön otetun sijoituspaikasta on saatu
- jos sijoituspaikkaa ei tiedetä istunnossa tai se voi vaihtua, säilöön otetun sijoituspaikaksi tulisi päätöksessä määrätä "Metsälän tai Joutsenon säilöönottoyksikkö", jolloin säilöön otettu voidaan toimittaa tarpeen mukaan kumpaan vain yksikköön
  - määräys säilössä pitämisestä ja passitus voidaan kirjoittaa esimerkiksi seuraavan sisältöisenä:
"Säilöön otettu X määrätään edelleen pidettäväksi säilössä, kunnes toisin määrätään. Hänet on tuotava asian seuraavaan käsittelyyn.
X passitetaan tilapäisesti Kemin poliisivankilaan säilytettäväksi, kunnes paikka Metsälän tai Joutsenon säilöönottoyksiköstä vapautuu. Säilöön otettu on kuljettava säilöönottoyksikköön viipymättä ja viimeistään 3. päivänä paikan vapautumisesta."
- ulkomaalaisen säilöönottoa koskevat päätökset on viipymättä saatettava yhdenvertaisuusvaltuutetun tietoon (ulkomaalaislaki 208 §) lähettämällä päätös sähköpostitse: yvv.ilmoitukset@oikeus.fi

d) Muuta huomioitavaa

- säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään 6 kuukauden kuluttua säilöönottopäätöksestä
- säilöönottoaika voi olla 6 kuukautta pidempi, jos säilöön otettu ei tee yhteistyötä palauttamisen toteuttamiseksi tai kolmannelta valtiolta ei saada tarvittavia paluusiakirjoja ja maasta poistamisen täytäntöönpano viivästyy sen vuoksi
  - näistä syistä maksimikesto on enintään 12 kuukautta
- säilöön otetun vapaaksi päästämistä on viipymättä ilmoitettava käräjäoikeudelle
  - ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti
  - puhelimitse tehty ilmoitus on vahvistettava viipymättä kirjallisesti
- karkottamispäätöksen täytäntöönpanon kieltäminen ei pääsääntöisesti estä säilöön ottamista, mutta sillä voi olla merkitystä arvioitaessa edellytystä karttamisvaaran olemassaolosta

F. AIPA-TULEVAISUUS

- aineistopankki AIPA:n käyttöönottoajankohtaa ei ole vielä vahvistettu
- alunperin AIPA piti ottaa käyttöön pakkokeinoasioissa vuonna 2016
- ennen käyttöönottoa suoritetaan pilotointi Helsingin käräjäoikeudessa
- vaatimuksen tekijä syöttää käräjäoikeudelle toimitettavat vaatimukset ja mahdolliset asiakirjat (skannattava) AIPA:aan, jossa asia kirjautuu käräjäoikeudessa vireillä olevaksi
- käräjäoikeudessa päivystävä sihteeri jakaa jutun käsittelijälle ja tekee tarvittavat muut toimenpiteet AIPA:ssa esimerkiksi määrää istunnon ajankohdan ja lähettää istunokutsun, siirtyy suoraan asian käsittelyyn (erityisesti telepakkokeinoasiat) ja luo päätösluonnoksen

- asia käsitellään istunnossa tai kansliassa entiseen tapaan, menettelysäännökset eivät muutu
- päivystävä tuomari kirjoittaa AIPA:aan tarvittavat lisäperusteet ja hyväksyy ratkaisun
- tuomari antaa tai julistaa ratkaisun entiseen tapaan
  - ratkaisu lähetetään asianosaisille AIPA:sta sähköisesti tai se on asianosaisten saatavilla AIPA:ssa
  - alkuvaiheessa, mikäli sähköinen arkistointi ei ole vielä mahdollista, arkistoitavat asiakirjat on tulostettava
- AIPA:n seurauksena paperiliikenne asianosaisilta käräjäoikeuteen ja käräjäoikeudelta asianosaisille lakkaa
  - tästä jouduttaneen alkuvaiheessa joustamaan muun muassa sidosryhmien AIPA-valmiuksien keskeneräisyyden vuoksi (esimerkiksi vankipassi tarvitaan kuljetuksien aikana)

G. TYÖRYHMÄN SUOSITUKSET

1. Yhteydenpidon rajoittamisen käsittely sekä merkitseminen päätökseen ja vankipassiin

Suositus 1: Vangitsemiskäsittelyssä nimetään mahdolliset lähiomaiset, joita yhteydenpidon rajoittaminen ei koske tai joita kohtaan rajoittaminen on lievempää. Vangitsemisvaatimuksen tekijälle varataan tarvittaessa tilaisuus varmistaa lähiomaiseksi ilmoitettu henkilö ennen yhteydenpidon sallimista.

Suositus 2: Päätökseen kirjataan voimassa olevan yhteydenpidon rajoittamisen sisältö kokonaisuudessaan, viittaus aikaisemmasta päätöksestä ilmenevään rajoitukseen ei ole riittävä.

Suositus 3: Vankipassiin merkitään yhteydenpidon rajoittamisen sisältö perusteluineen (muistettava mahdollinen salassapitomääräys).

2. Entisen määräajan kuluessa ratkaistavat määräajan pidennyspyynnöt

Suositus 4: Käräjäoikeus lähettää epäillylle/avustajalle määräajan pidennyspyynnöstä lausumapyynnön, jossa on samalla ilmoitettu a) istutuskäsittelyn ajankohta, mikäli epäilty haluaa tulla henkilökohtaisesti kuulluksi ja b) mikäli lausumaa ei toimiteta tai siinä ei vastusteta pidennystä eikä vaadita istuntoa, asia käsitellään kansliassa.

3. Videoyhteyden käyttäminen vangitsemisasian uudelleen käsittelyssä

Suositus 5: Videoyhteys avataan ensin ja vasta sen jälkeen kuulutetaan tutkinnanjohtaja saliin. Videoyhteys suljetaan vasta, kun tutkinnanjohtaja on poistunut/poistumassa salista päätösharkintaa varten taikka käsittelyn päätyttyä.

